

SLOVENSKI TADRAN

LETO IV. ŠTEV. 9

Koper, petek 25. februarja 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

PRED ZAČETKOM turistične sezone

Čeprav se je nepričakovano v zadnjih dneh tudi na Koprskem skušala s poslednjimi močmi uveljaviti zima, ni nobenega dvoma, če le niso atomske eksplozije postavile na glavo celo letnih časov, da bo pomlad vsak čas ogrela zemljo. Vedno toplejše sonce izžablja na dan prve zelene pogankke, zemlja se odeva v zelenje in cvetje — in videli smo že tudi prvega tujega turista, ki se je z avtom prepeljal po Kopru. Pravijo sicer, da ena lastovka še ne naredi pomladi, res pa je tudi, da bi ne bilo prav, če bi s pripravami za sprejem domačih in tujih turistov še oklevali.

Turizem je izredno važna gospodarska postavka na vsem področju koprške okrajne skupnosti komun, posebej še ob našem morju. Vse doslej pa smo mu tukaj posvečali premalo pozornosti, čeprav so tudi objektivni razlogi, da se vse do letos ni mogel prav razmahniti. S pridružitvijo koprškega okraja k matični domovini so tudi na tem področju odpadle zadnje ovire za intenzivni in vsestranski razvoj turizma. Čudoviti naravni pogoji kar silijo človeka, naj tukaj ob slovenski obali preživi svoj letni dopust, se fizično in umsko spočije ter nabere novih sil za opravljanje svojega dela. Vedno rajši se ob našem morju ustavljajo tudi tuji turisti in njihov obisk iz leta v leto raste. Čeprav je domači turistični promet zaradi notranjih sprememb v naši gostinski politiki v zadnjem letu stagniral in celo nazadoval v odnosu na nočnine ter se spremenil v izletniški weekend-turizem, je priliv turistov za sedanjo turistično zmogljivost področja prevelik in je zlasti občutno pomanjkanje hotelov na splošno in postelj še posebej. Razen tega pa občutno primanjkuje tudi drugih turističnih naprav, kot so to urejena kopališča, igrališča za razne vrste športov, obmorska sprehajališča in poti, izposojevalnica za čolne in kolesa, vedno važnejših za domači in tuji turizem camping-prostorov za taborenje itd.

Letos je prvič v turistično dejavnost na tem področju posegla vidnejše tudi ljudska oblast. Z letošnjim družbenim planom so zagotovljena sredstva za izvedbo obsežnejših del adaptacije ali naprav novih turističnih objektov, za nabavo novih najodobnejših avtopulmanov in podobno. Seveda pa samo po oblastni liniji z raznimi administrativnimi ukrepi ni in ne bo mogoče dvigniti turizma na tako raven kot to želimo. Vedno bolj se je tudi na Koprskem čutilo pomanjkanje splošnega in kar najbolj množičnega družbenega organa, ki bi se na široki fronti spoprijel s problemom turistične izgradnje celotnega področja, če ima to že po svoji naravi legi za to vse pogoje. Tak množični organ, ki združuje vse fizične in pravne osebe, zainteresirane na razvoju turizma, in je obenem pomoč oblastvenim organom, ki na tem delajo, so v Jugoslaviji Turistična društva, združena v republiških in vsedržavnih Turističnih zvezi. Splošni razvoj in zgoraj navedeni problemi so tudi pri nas narekovali ustanovitev takega organa. Ob aktivni podpori Trgovinsko-gostinske zbornice za koprski okraj je bil postavljen pripravljalni odbor za ustanovitev Turističnega in olepševalnega društva v Kopru.

Pripravljalni odbor je doslej izvr-

šil že veliko delo. Pripravil je vse potrebno, da bo lahko v sredo že tudi ustanovni občni zbor novega društva. Minuli teden je povabil na sestanek predstavnike vseh gospodarskih organizacij in ustanov ter posameznike, zainteresirane na razvoju turizma in z njimi razpravljaj o splošnih turističnih problemih in potrebnih ukrepih za njihovo kar najuspešnejšo rešitev. Povedati moramo, da odziv ni bil povsem tak, kot bi to lahko pričakovali in želeli. Bilo je videti, da mnogi še ne razumejo ali nočejo razumeti splošno gospodarskega pomena turizma in dohodkov od njega kot otipljivih koristi na eni strani, na drugi pa še celo ne pomena dobrega glasu, ki ga prav turizem ustvarja naši državi v tujini. S tem nikakor nočem predpostavljati tujih turistov napram domačim in docela soglašam s tovarišem, ki je na omenjenem sestanku obsodil hlapčevsko favoriziranje tujih turistov in te pojave, ki so skoraj pri nas že postali družbeni problem, imenoval malikovanje novodobnega zlatega teleta. To je tudi sicer docela zgrešeno in nobenemu poštenemu človeku ne more imponirati, po drugi strani pa meče kaj čudno luč na naš nacionalni ponos, ki je izražen posebno v naši samostojni zunanji politiki.

Za uspešno reševanje svojih nalog bo novo društvo tem sposobnejše, čim več članov bo imelo. V njegovi množičnosti leži zagotovilo njegovega uspeha, zato je treba, da požene korenine v vseh kolektivih, po vseh tovarnah, podjetjih in ustanovah, po vseh naseljih — celo v vsaki hiši na področju svojega delovanja. To pa je zelo široko — vso obalo od Izole do tržaške meje z njenim ožjim zaledjem bo obseglo. To je severozahodna Istra, ki je že od nekdaj znana kot dežela zdravilišč. Celotno Portorož ni bilo letovišče v današnjem smislu, obala od Kopra do Milj pa je bila sploh rezervirana za sanatorije in podobne zdravstvene ustanove. To daje turističnim pogojem tega področja poseben prizvok, ki ga je tudi treba upoštevati pri razvijanju turizma.

Seveda so to večje naloge, ki jih bo morala reševati vsa naša skupnost z združenimi močmi, pomen in konkretna vrednost novega Turističnega olepševalnega društva pa se bo kazala predvsem v ureditvi drobnih vprašanj in problemov, kot so ureditve poti in sprehajališč, naprava turističnih znakov, napisov in opozoril, pomoč pri urejanju in olepševanju zunanega izgleda mest, naselij in celo posameznih zgradb, široka turistična propaganda, izdaja turističnih prospektov in podobno. V kolikor društvo samo ne bo moglo rešiti posameznih vprašanj v svojem okviru, pa jih bo signaliziralo naprej in reševalo skupaj z drugimi organi. Od njegove aktivnosti bo torej v mnogočem odvisen turistični razvoj področja in s tem neposredna gospodarska korist, ki jo bo od tega imela naša skupnost. Ta aktivnost društva pa je po drugi strani predvsem vezana za njegovo množičnost, zato je prav, če se vsi, ki jim je mar naš splošen napredek in dobrobit, prijavijo za članstvo v novem društvu, ker bodo s tem neposredno pripomogli k uspešnemu opravljanju njegove funkcije.

R. B.

Nanos je prav privlačna turistična postojanka in zlasti za planince, ki morda niso le preveč zahtevni, tudi hvalježno področje za udejstvovanje. Vzpon iz Razdrtega je lep in svojevrsten užitek, ki ne zahteva posebnih naporov, kljub temu pa je izletnik tudi zanje bogato poplačan s prekrasnim razgledom z vrha po vsej južni Primorski tja do sinjega morja.

Nanos je razen tega tudi nekakšen simbol primorskega svobodoljubja in so z njim najtesneje povezani spomini na odpor Slovencev proti tujcem, ki so si nekdaj lastili oblast nad tem koščkom naše domovine. Na njegovem vrhu so se shajali že pod nekdanjo Avstrijo in potem med dvema vojnama slovenski rodoljubi iz vse Primorske na raznih planinskih taborih (glej reportažo na 6. strani). Posebnega pomena pa je bil Nanos za Primorsko med zadnjo vojno, saj je bil žarišče narodno-osvobodilnega upora in je dal zavetje partizanom že od vsega začetka. Težišče bojev in glavni stan osvobodilne vojske na Primorskem (IX. Korpus) je sicer pozneje prehajal iz kraja v kraj in se zadrževal največ na področju Trnovskega gozda, vendar je Nanos vseskozi ohranil svoj pomen, ki ga je imel za razvoj partizanstva na Primorskem.

Zato je danes tudi med starimi partizani precej planincev, ki se samo zato radi povzpnejo na Nanos, da lahko na njegovih pobočjih in na vrhu pri Vojkovi koči obujajo spomine na minule težke, toda slavne dni iz naše polpretekle zgodovine.

Sprehod PO SVETU

V osprejdu političnih dogodkov minulega tedna je bila še vedno francoska vladna kriza, ki povzroča določeno zaskrbljenost tudi v drugih zahodnoevropskih državah. To ni nič čudnega, saj Francija spriče teh notranjih dogodkov že dobrih štiriinajst dni ne more sodelovati pri obravnavanju odprtih vprašanj in je njena mednarodna diplomatska dejavnost v popolnem zastoji. V tem času so propadli že trije mandatorji. Zadnji med njimi je bil socialist Christian Pineau, katerega vladni program je poslanska zbornica zavrnila, češ da je nadaljevanje stare politike. Četrty je neodvisni republikanec Edgar Faure, ki prav te dni zastopa pred zbornico program svoje vlade. Politični opazovalci so mnenja, da bo zbornica glasovala za njegovo vlado. V nasprotnem primeru pa se vladna kriza lahko zavleče v nedogled, saj bo po štirih poizkusih iz vseh glavnih političnih skupin težko najti primerno osebnost. In prav če gledamo notranji politični položaj v Franciji skozi prizmo zadnjih dogodkov, se vse bolj prihaja do izraza figura bivšega predsednika Mendes-Francea, ki se je uspel obdržati pri vladnem krmilu, kljub tako ostrim nasprotjem, skoraj osem mesecev. Sodi jo da v sedanjih razmerah ni pričakovati, da bi se vlada, sestavljena pod takšnimi pogoji, lahko obdržala tako dolgo dobo in da bo tudi morebitna rešitev krize več ali manj prehodnega značaja.

Predsednik italijanske vlade Scelba in zunanji minister Martino sta se vrnila iz Londona, kjer sta z angleškimi državniiki razpravljala o splošnih političnih vprašanjih, ki zadevajo obe deželi. Ob vrtnici sta izjavila, da sta v teh razgovorih ugotovila skladnost gledanj obeh vlad predvsem v pogledu francosko-nemških odnosov, ki se izražata tako dolgo dobo in da bo tudi morebitna rešitev krize več ali manj prehodnega značaja.

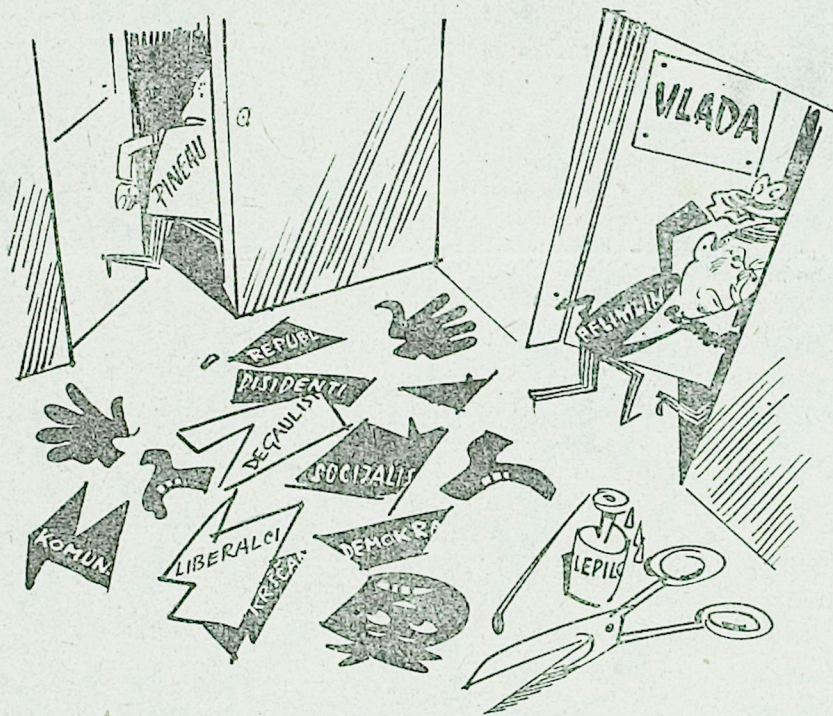
V Angliji se konzervativci zavzemajo za razpis novih parlamentarnih volitev, čeprav bo mandat potekel šele prihodnje leto. Morda to na prvi pogled izgleda čudno zaradi tega, ker ima sedaj oblast v rokah konzervativna stranka. Toda v ozadju so računi konzervativcev, ki menijo, da bi zaradi ugodnega notranje-političnega položaja in zaradi zunanje utrditve Anglije imela sedaj konzervativna stranka izglede za absolutno zmago in ohranitev večine v parlamentu. Na drugi strani pa bi notranja trenja v laburistični stranki ovirala enoten nastop laburistov na volitvah. Zato so konzervativci mnenja, da kaže to izkoristiti in takoj razpisati volitve, ne pa čakati

na drugo leto, ko se položaj lahko spremeni v njihovo škodo.

Začela je razprava v pododboru za razorožitev pri OZN. Čeprav je med zahodnimi in vzhodnimi državami mnogo različnih pogledov in stališč, le prevladuje mnenje, da so se končno resneje pripravile za obravnavanje in rešitev tega perečega vprašanja in da lahko upamo na določene uspeh. Oba bloka se namreč zavedata posledic oborožitvene tekme in postalo je več kot jasno, da ta ne more trajati večno. Zato je na obeh straneh prizadevanje za razorožitev prav gotovo iskreno. Moti pa ga medsebojno nezupanje in strah. Rusi so dali med drugim predlog, naj vse države, ki imajo atomsko orožje, to uničijo. Kaže pa, da se Američani ne bodo zlahka odpovedali »atomski premoči«. Hočejo jo namreč zadržati kot protiutež ruskim divizijam in trdijo, da je v sedanjih pogojih vsaka kontrola stvarne sovjetske oborožitve in vojne sile nemogoča.

DUNAJ — Poljska je te dni ukinila vojno stanje z Nemčijo in pri tem posnemala sovjetski primer.

BERLIN — Kakor poroča vzhodnonemška agencija, je bivši sodelavec zahodnonemškega ministrstva za združitev Nemčije Heinz Stöcker zbežal v Vzhodno Nemčijo, kjer je prosil za zatočišče. Izjavil je, da želi delati proti »zločinski vojni politiki Adenauerjeve vlade, ker pozna bistvo pariških pogodb«.

NEREŠLJIV REBUS — FRANCOSKA VLADA

23. redna seja OLO Koper

Sprejet odlok o ukrepih za varstvo rastlin

Živahna razprava o predlogu odloka o stanovanjski tarifi. Uspešno delo sveta za prosveto in kulturo. Odobreni investicijski programi

Po otvoritvenih formalnostih in razpisu nadomestnih volitev v dveh volilnih enotah sta na sobotni skupni seji oba zbora začela razpravo o predlogih novih odlokov. Prvi je bil na dnevnem redu predlog odloka o rastlinskih boleznih in škodljivcih ter ukrepih za varstvo rastlin v okraju Koper.

Odlok določa, da veljajo na območju okraja Koper za nevarne, razen rastlinskih boleznih in škodljivcev določenih z zveznimi predpisi, še naslednje rastlinske bolezni in škodljivci: grozdni molj, peronospora, plesen, krastavost sadja, gniloba in zvijanje listov breskev, plesen na breskvah, oljčna mušica, češnjeva muha, hruskova muha, zimski pedic, jabolčni molj in ameriški kapar.

Iz tega sledi, da je v smislu novega odloka zatiranje navedenih škodljivcev in preprečevanje omenjenih bolezni obvezno. Zaradi preprečevanja in zatiranja grozdnega molja, peronospore in plesni ter ojačanja odpornosti vinske trte pred drugimi boleznimi, so lastniki vinogradov dolžni do 15. marca vsako leto očistiti in obrezati vinske trte ter do 1. aprila obdelati zemljo v vinogradih.

Prav tako določa odlok, da morajo lastniki zaradi zaščite sadnih

dreves pred navedenimi sadnimi škodljivci in boleznimi (krastavost sadja, gniloba in zvijanje listov breskev, plesen na breskvah itd.) vsako leto do 15. februarja, oziroma najkasneje do pričetka brstenja, očistiti in obrezati sadno drevje, v pušmerih močnejših okužb pa tudi poskropiti s primernimi škropili.

Za prekrške so predvidene obšutne kazni in sicer: za gospodarske organizacije in finančno samostojne zavode od 10.000 do 200.000 dinarjev, za odgovorne osebe v teh organizacijah do 50.000 dinarjev in prav tako za fizične osebe (zasebnike) do 50.000 dinarjev.

Medtem, ko so se vsi odborniki v načelu strinjali s predlogom, so nekateri izrazili svoje pomisleke glede roka, ki je določen za okopavanje vinogradov. Odbornika Knez Ivan in Fonda Angelo sta predlagala, naj bi omenjeni rok podaljšali za Sečoveljsko dolino vsaj do srede aprila, ker je na tem področju še kasno spomladi zemlja mehka, zlasti ob deževnih letih, in vinogradov ni mogoče obdelati do predvidenega termina.

Odbornik dr. Kovačič Stanko je na to pojasnil, da gre za načelo in poudaril, da povečini kmetje v koprskem okraju že sedaj do konca marca obdelajo svoje vinograde, če le ni posebnih vremenskih ovir. Dejal je, da je odlok naperjen predvsem proti tistim posameznikom, ki zanemarjajo svoje vinograde in dopuščajo, da ti postajajo leglo teh bolezni in škodljivcev. Prav zaradi tega lahko en sam takšen primer povzroči milijonsko škodo z okužbo celotnega področja. Seveda pa OLO ne bo izvajal posledic takrat, ko zaradi izjemnih razmer kmetje niso mogli do določenega roka obdelati vinogradov tako, kot predpisuje odlok.

Predlog je zlasti podprl tudi odbornik Vuk Klavdij, ki je dejal, da že dalj časa čutimo potrebo po nekakšnih predpisih in sankcijah, zlasti še, ker se dogaja, da posamezniki prevzemajo vinograde tretjih oseb in jih sploh ne obdelujejo, temveč le nekaj let pobirajo pridelek, dokler vinograd popolnoma ne propade. Zato je odlok umesten in potreben. Pri končnem glasovanju se je 5 odbornikov vzdržalo, medtem ko so vsi drugi glasovali za odlok v celoti.

Še bolj je bila živahna razprava o predlogu odloka o stanovanjski tarifi. Odborniki so brez posebnih pripomb sprejeli odlok o organih upravljanja in določitvi hiš, ki spadajo v stanovanjsko skupnost in odlok o stanovanjskih pogodbah, toda mnenja so bila deljena glede stanovanjske tarife. Predlog odloka predvideva novo stanovanjsko tarifo, ki naj bi se določevala po kategoriji in površini, kar so odborniki sprejeli. Niso se pa strinjali z višino stanarine zlasti za stanovanja višjih kategorij in dali več pripomb tudi glede sorazmerja med slabimi in dobrimi stanovanji, ki da je očitno premajhno. Spričo tega nova lestvica ni bila potrjena in predlog bo ponovno obravnavan po posvetovanju in priporočilih s tovrstnimi odloki v drugih okrajih.

O delu sveta za prosveto in kulturo je poročal na seji OLO tov. Mario Abram. Iz poročila je razvidno, da je SPK v minulem letu uspešno rešil vrsto vprašanj s področja šolstva in prosvete. Izboljšal se je pouk na naših šolah in učni uspehi so za 2 % boljši od lanskega leta. Vendar pa je v splošni problematiki nekaj stvari, ki terjajo nujne rešitve. Predvsem je tu vprašanje šolstva na vasi. Imamo namreč okrog 20 % kmečke šolske obvezne mladine, ki nima večje izobrazbe od 4 razredov osnovne šole, kar pomeni, da sistem osemletke ne velja za vse. To je vsekakor družbeni problem, saj povzroča zaostajanje vasi in terja gotove reforme.

Prav tako je pomanjkljivo strokovno šolstvo. Medtem, ko je bilo v preteklem letu rešeno vprašanje vajencev in vajeniških šol, še vedno nimamo primerne strokovne šole, po kateri je potrebna vedno večja. Nadalje bo potrebno čimprej urediti šolsko kliniko in uvesti redne zdravniške preglede.

Po razpravi o poročilu, med katero so se posamezni odborniki zanimali zlasti za uspehe študentov in želeli pojasnil glede kontrole nad njimi, je OLO v celoti odobril poročilo in potrdil svet v sedanjem sestavu še za naslednje leto.

OLO je v nadaljevanju seje razpravljalo o predlogih gospodarskega sveta in odobril več investicijskih programov zlasti za gostinska podjetja, nadalje za regulacijo hudournika Globoki potok in gradnjo vodovoda v Dekanih. Pred zaključkom zasedanja je imenoval člane pripravljalnega odbora za ustanovitev Zveze komun.

V nekaj vrstah

TOKIO — Predsednik vlade Hatoyama je sklenil predlagati sovjetski vladi, naj bi bila pogajanja o normalizaciji japonsko-sovjetskih odnosov v New Yorku po splošnih volitvah na Japonskem ali v začetku marca.

WASHINGTON — V ameriških uradnih krogih izjavljajo, da bodo na konferenci držav SEATO v Bangkoku med drugim razpravljali tudi o možnosti, da bi atomsko energijo uporabili za gospodarski razvoj azijskih dežel.

NAIROBI — V začetku tedna je začelo 80.000 vojakov rednih varnostnih enot v planinskem predelu Kenije drugo letošnjo veliko »očiščevalno« akcijo proti pripadnikom organizacije Mau — Mau.

RANGUN — V severni Burmi, blizu burmansko indokinske meje, so se zbrale velike tolpe kuomin-tanskih gverilcev. Tolpe so prepe-ljale v Burmo s transportnimi letali, a ni znano, kateri državi so letala pripadala.

NAPOLI — Prvi manever južno-evropskega sektorja atlantskega pakta se bo začel 28. februarja. Sodelovanje bodo imeli ameriške VI. brodivoja. Večje bodo obsegale tudi »napade« z atomskim orožjem na Grčijo in Italijo.

R. B.

Zapostavljanje pristanišča - gospodarski propad Trsta

Tržaško gospodarstvo in s tem celoten življenjski položaj tržaškega področja reši Italija lahko le na ta način, da z dodelitvijo novih pomorskih prog in ladij okrepi dejavnost tržaškega pristanišča in obenem omogoči naslonitev te dejavnosti in ostalega gospodarstva, predvsem industrije, na širše tržaško zaledje. To postaja jasno tudi najbolj zagrozenim šovinistom v Italiji in Trstu, ki so še do včeraj iz čisto političnih razlogov bili taki rešitvi najbolj nasprotni. Kljub nekaterim obljubam italijanske vlade, ki jih je ta dala za rešitev tržaškega gospodarstva na podlagi odločnega zahteva iz Trsta ali celo izhajajo iz sprejetih mednarodnih obveznosti vlade, pa rinski gospodarski in politični krogi ne kažejo nobene vneme, da bi to vprašanje vendarle rešili v smislu teh obveznosti. Nasprotno pa z vedno novimi ukrepi dokazujejo, da nimajo namena, kakorkoli pomagati tržaškemu pristanišču iz zadrege.

Znana stvar je, da je italijanska vlada v letih po vojni iz strahu pred negotovo situacijo v zvezi s tržaškim vprašanjem odvzela tržaškemu pristanišču vse ladije in vse mednarodne proge. Tržaško gospodarstvo je bilo navezano le na dotiranje in ga je s takimi »injekcijami« tudi v resnici vzdrževala italijanska vlada skupaj z zavestno

okupacijsko oblastjo. Ko pa so prenehali politični prestižni vzroki, zaradi katerih je Italija tudi največ sanirala tržaško gospodarstvo, se je tudi vnema uradnih italijanskih krogov do Trsta zelo ohladila. Italijanska vlada popolnoma pozablja na interese tržaškega področja. Prav v zadnjem času je izvedla nekaj gospodarskih ukrepov, pri katerih je Trst popolnoma in namenoma prezrla ter s tem poizla tudi svečane obljube, ki jih je Trstu že dala.

Gre za vsaj delno obnovitev funkcije tržaškega pristanišča z dodelitvijo nekaterih ladij in mednarodnih prog na račun drugih italijanskih pristanišč. Tako je vlada že obljubila, da bosta novi Lloydovi ladiji »Aquila« in »Piave«, ki sta tik pred dograditvijo, ter mednarodna pomorska proga za Belgijski Kongo v Afriki, na kateri bosta ti dve ladiji vozili, dodeljeni tržaškemu pristanišču. Ko pa je bilo treba dano obljubo izpolniti, je vlada klečila pred vsemogočnim italijanskim velekapitalom in na njegovo zahtevo omenjeni ladiji in progo dodelila največjemu italijanskemu pristanišču Genovi. In ne samo to! Tudi veliki ladiji »Saturnia« in »Vulcania«, ki sta itak bili vedno vpisani v tržaški pomorski register in so ju iz Trsta odvekli zaradi zgoraj omenjene bojazni o negotovi usodi področja, so dodelili z redno progo za New York

vred neapelskemu pristanišču. Vlada se je s posebnim konvencijo obvezala, da bo Trstu vrnila tudi to progo in omenjeni ladiji, zdaj pa je ne nadomaga odločila, da bo vse skupaj ostalo Neaplju. Ob vsem tem je popolnoma jasno, da so vsa dana vladna zagotovila le pesek v oči in je vlada spričo samovoljnega ravnanja italijanskih finančnih močitev, ki gledajo samo na svoje koristi, popolnoma brez moči.

Po vojni so odvzeli tržaškemu pristanišču kar 21 sodobnih ladij za prekomorski promet v skupni tonaži 95.000 btrg ton, ki so vse bile zgrajene s pomočjo ERP sredstev, ki so bila dana samo za Trst, in iz sredstev tržaškega coneškega proračuna. To se pravi z drugimi besedami, da je Italija izkoristila celo mednarodno pomoč, ki je bila namenjena samo in prav posebej samo Trstu, da je okrepila svoje trgovsko ladje in gospodarsko moč svojih največjih pristanišč na škodo tržaškega. Čas bi že bil, da bi vsaj zdaj, ko je tržaško vprašanje dokončno rešeno, italijanska vlada popravila tako svoje ravnanje in mačehovski odnos do Trsta. Kljub vsem protestom in zahtevam tržaških gospodarskih krogov in mestnega občinskega sveta pa ostaja italijanska vlada gluha za vsa ta prizadevanja. Povsem izgleda, da vlada ne bo ugodila niti eni od že itak skromnih tržaških zahtev.

ZAGAR RAJKO:

Ob letošnjih sindikalnih občnih zborih postojnskega okraja

Desetih po osvoboditvi se letos sestajajo naši sindikalisti, da bi se na občnih zbora pogovorili o svojem delu v minulemu letu. Odbori kritično prikazujejo svoje delo, analizirajo svoje uspehe in napake ter postavljajo na podlagi pridobljenih izkušenj smernice za delo v bodočem letu. V živahnih razpravah člani to še izpopolnjujejo in organizaciji se kažejo nove poti in nove naloge vedno bolj razumljive in jasne.

Lahko trdimo, da so bili občni zbora domača povsod prav dobro pripravljene. Navedel bi nekaj primerov, iz katerih je razvidno, kako so se člani podrobno spuščali v vse probleme, kje, naj bi sindikalna organizacija tudi rekla svoje. Predvsem poročila o delu govorijo o gospodarstvu in podjetjih, kar doslej ni bil vedno primer. Tako so v Tovarni lesovinskih plošč v Ilirski Bistrici podrobno razpravljali o gospodarskem položaju podjetja in govorili zlasti o izboljšanju in dvigu proizvodnje. Za investicije so porabili 54 milijonov din — predvsem za nekatera remontna dela in za zgraditev obrata za izdelavo fenolne smole, dodatne surovine pri izdelavi lesenitnih plošč. Z vloženimi investicijami so že prvo leto prihranili kar 20 milijonov din. Zaradi podaljšanih remontnih del sicer niso mogli izpolniti proizvodnega plana za okrog 123.000 m² plošč, kljub temu pa je bila proizvodnja večja od one v letu 1953 kar za 330.000 m²! Razen tega pa so občutno izboljšali kakovost plošč, ki jih zato z lahkoto plasirajo v inozemstvu — nad polovico svojih izdelkov so izvozili in zanje tudi dosegli zadovoljivo ceno, čeprav so inozemska tržišča zelo zahtevna. Pereč problem pa so za tovarno surovine žamjanje. Vsa podjetja skušajo lesne odpadke sama predelati, po drugi strani pa jih nekatera celo izvažajo, čeprav bi z izdelavo in izvozom lesovinskih plošč dosegli mnogo ugodnejšo ceno.

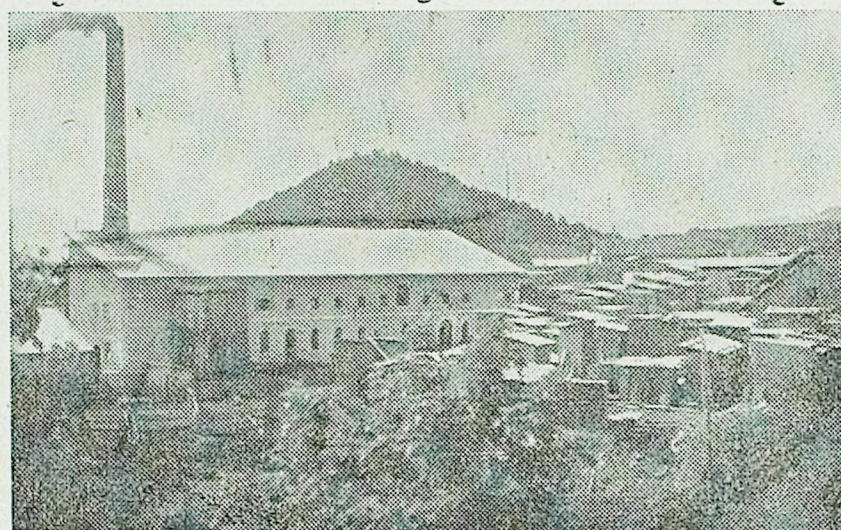
V tovarni lesne galanterije v Martinjaku pri Cerkljici je tajnik podružnice začel svoje poročilo ta-

kole: »Minulo leto je bilo za naš delovni kolektiv velikega pomena. Pri obnovi tovarne po lanskem požaru tretjega junija smo dokazali, kaj zmore kolektiv, če je enoten in zavezan.« Res bi lahko rekli, da je bil to pravi podvig, saj so delavci v najkrajšem času obnovili in modernizirali svojo tovarno ter prispevali skupaj nad 8.000 ur prostovoljnega dela.

Delavci lesno-industrijskega podjetja v Postojni so na svojem sindikalnem občnem zboru razpravljali zlasti o bodoči investicijski graditvi, ki naj usposobi podjetje za izdelavo končnih lesnih izdelkov. Ze v nekaj mesecih bodo spravili v pogon tak obrat in

tinjaku je na skupščini zahtevala pojasnilo, zakaj delavci, ki delajo na težkih mestih, še ne dobivajo predpisane količine mleka? Zvedela je, da je to pravkar urejeno, razen tega pa ima podjetje v letošnjem letu namen zgraditi tudi garderobe, kopalnice in menzo za delavce. Tovarna lesovinskih plošč v Ilirski Bistrici je porabila lani samo za zaščitna sredstva 643.000 din — kar za 519.000 din več kot leta 1953.

Na sindikalni skupščini tovarne »Bresta« v Cerkljici so zlasti veliko govorili o delavskem samoupravljanju — neprimerno več kot druga leta. Vse premalo pa je bilo govora o tehnični zaščiti dela, če

Tudi Lesno industrijsko podjetje v Postojni preusmerja svojo proizvodnjo v finalne izdelke

so zato nekaj vodilnih delavcev že poslali na prakso v druga sorodna podjetja, nekaj pa jih bodo v kratkem poslali še iz sedanje zaborajne. Zelo razveseljuje, da bodo v novem oddelku lahko zaposlili do petdeset novih delavcev, od teh polovico žensk.

Posebno skrb posvečajo sindikalisti vprašanju zaščite pri delu in splošne skrbi za delavce. Delavka Baraga Marija iz tovarne v Mar-

vemo, da je bilo v lanskem letu 44 delovnih nezd, ki so prizadele skoraj 10% delavcev. V prihodnje bo maralo podjetje storiti vse, da se nezdov vsaj znižajo, če ne že popolnoma odpravijo.

Na vseh zbora so tudi precej govorili o stanovanjskem problemu, o gradnji novih stanovanj, o prehrani delavcev in snovanju obratnih menz in podobno. V tovarni »Javor« v Ilirski Bistrici so razpravljali tudi o tem, kako bi lahko delavci najceneje in najugodnejše prebili svoj letni dopust. Nekateri so bili mnenja, naj bi neke ob morju rezervirali dve mesti, kjer bi se delavci izmenoma zvrstili na dopustu. Drugi so zagovarjali predlog, naj bi rajši kupili nekaj šotorov in jih dali delavcem na razpolago, naj si sami in kjer želijo organizirajo svoj dopust v naravi.

Premalo pa je bilo na vseh zbora govora o strokovni, politični in kulturni vzgoji delavcev, čeprav je jasno, da široka razgledanost delavcu povsod koristi. Morda je bilo tega premalo spričo dejstva, da so povsod razpravljali največ o novem plačnem sistemu in o tarifnih pravilnikih. O tem vprašanju še nimajo vsi jasni pogledi. Vsi sicer soglašajo, da je treba v tarifnem pravilniku točno ovrednotiti delovna mesta. Vsi pametni delavci tudi vedo, da bodo vsi dobili plačilo po učinku dela — kdor več dela opravi, naj bo tudi boljše nagrajen. Malo mešane pojme o tem pa imajo delavci v lesnem skladišču na Rakeku. Oni so za neko »pametnejšo« razdelitev. Po njihovem naj bi namreč odzvali boljše plačanim in odgovornejšim delavcem nekaj plače ter jo dodali slabše plačanim, da bi dobili vsi približno enake plače z majhnimi razlikami. Jasno je, da je taka »teorija« popolnoma zgrešena in samo potuha ljudem, ki bi radi na račun svojega sodelavca manj delali in zato prejeli isto plačo kot vsi drugi, ki se pošteno trudijo. Takim tudi ni mar dviganje proizvodnje in uspeh podjetja ter bi radi samo živeli na račun skupnosti. Tako pa so postavili le na Rakeku, medtem ko iz gornjih nekaj primerov vidimo, kako so delavci tudi prek svojih sindikalnih organizacij zainteresirani za razvoj svojih podjetij.

ŽIVINOREJCI SO ZBOROVALI

V petek je bil v Kopru drugi občni zbor živinorejcev koprškega okraja. Po poročilu tajnika okrajne zadružne zveze je bila živahna razprava, v kateri so udeleženci osvetlili svojo dejavnost in glavne probleme živinorejstva na Koprskem.

V koprskem okraju vzreajo v glavnem govedo sivorjave pasme. Načrtna živinoreja nima tradicije in se je za njen dvig po vojni naredilo malo ali skoraj nič. Leta 1953 je bila prirejena razstava goveda, na kateri je bilo 135 glav živine. Potem so začeli s selekcijo in uvedli rodovnike, vendarle nad njimi ni bilo kontrole; edina izjema je zadruga v Bertokih. Druga razstava je bila v lanskem oktobru; pokazala je napredek, saj je bil izbor živine veliko boljši.

Koprski okraj ima živine občutno premalo, zlasti krav-mlekarij, in na hektar pride komaj 0,45% glave (normalni povpreček je ena glava na hektar), ker se živinorejcem veliko bolj splača, da vzreajo govedo za zakol.

V razpravi je ing. Peternel, ki je prisostvoval občnemu zboru kot zastopnik živinorejskega odbora pri Zadružni zvezi Slovenije, govoril o splošni živinorejski problematiki v LRS. Za dvig kvalitete krme in mlečnosti je posredoval izkušnje, ki jih imajo živinorejci v Sloveniji. »Živinoreja mora izpopolnjevati poljedelstvo; živina nam daje delovno silo, gnoj in mleko,« je dejal. »Osnove napredne živinoreje so dobra krma, dobra pasma, dobra organizacija in pravilno gospodarjenje. Mlečnost krav dvignemo s krepkimi krmili in krmnim ohrovtom. Od kilograma krepkega krmila, ki stane 25 din, dobimo lahko dva litra mleka, vendar pa ne smemo pozabiti na

osnovno krmo, seno in otavo. Vajeni smo, da s travnika samo odnašamo, ničesar pa ne prinesemo. Travniki bi morali gnojiti vsako drugo leto, če ne že vsako leto. Za takšno gnojenje je najbolj primeren kompost, ki ga pripravljamo iz blata, plevla, žaganja in drugih odpadkov. Prav tako ne znamo ceniti naravnega gnoja. Zaradi slabih gnojšč in malomarnega gospodarjenja se nam odceja gnojnaica po dvoriščih in cestah, tako izgubimo na leto nad milijardo dinarjev, to se pravi prav toliko, kolikor izdamo za uvoz umetnih gnojil. Zadružna zveza v Kopru mudi zato kmetovalcem gradbeni material za gnojne jame zastoni.

Ena izmed težav, ki jih ima živinoreja v koprskem okraju, je pomanjkanje pašnikov. V ta namen bi morali urediti primerno ograjena tekašča.

Inženir Peternel je še svetoval, naj bi povečali perutninarstvo, saj je od petnajstih kokoši prav toliko dobička, kakor od srednje dobre krave.

Veterinarji so tudi ugotovili, da je v okraju premalo plemenjakov, zato je bilo licenciranje površno. Lani so nabavili več plemenskih bikov, ki so jih živinorejci večkrat brez tehničnih vzrokov zaklali. Mnogo je še zakotnih bikov, ki jih na licenciranje ne pripeljejo, ker vedo, da bi ne bili potrjeni. Ti biki niso samo neprimerni za pleme, marveč prenašajo tudi bolezni, zlasti spolne.

Na koncu so razdelili nagrade in diplome. Od 132 diplom Zvezne zadružne zveze, kolikor jih je bilo podeljenih v Sloveniji, jih je v koprskem okraju ostalo 15, medtem ko je blizu 70 kmetovalcev prejelo okrajno diplomu in pohvalo.

V Ilirski Bistrici bodo razvili lesno industrijo

Zaradi splošnega gospodarskega razvoja ilirsko-bistriškega področja je mestni gospodarski svet postavil posebno komisijo, ki bo proučila možnost preusmeritve sedanjih lesno-industrijskih in žagarskih obratov na izdelavo končnih lesnih izdelkov. To je potrebno iz več razlogov. Predvsem to zahteva občutno pomanjkanje surovin, ki je nastalo po uvedbi varčevanja in racionalnejšega gospodarjenja v naših gozdovih, razen tega pa bi lahko podjetja in tovarne obdržale vso dosedanje delovno silo in morda zaposlile še nove delavce, zlasti ženske, ki jih vodi zdaj v evidenca kot nezaposlene bistriška posredovalnica za delo.

Lesna industrija v Ilirski Bistrici ima precejšnjo tradicijo. Razvila se je iz številnih vodnih žag ob reki Reki, ki so zlasti med obema vojnama, ko so italijanski okupatorji neusmiljeno izkoriščali in plenili naše gozdove, delale na vso moč. Bilo jih je okrog 50. Rezale so jelovo in bukovno hlodovino v deske »colarice«, po večini za reško tržišče, in izdelovale tako imenovane »tavolette« — deščice za embalažo južnega sadja, največ za siciljanske limone in pomaranče. Ta prvotno obrtna dejavnost se je pod italijansko okupacijo razvila v lesno industrijo, ki je pred zadnjo vojno zaposlovala nad 400 delavcev.

Zaradi smotnejšega gospodarjenja in zaradi enotnega značaja proizvodnje nekaterih lesnih podjetij so predlagali, naj bi se obrati »Javor«, »Kombinat«, »Elektrožaga« in mizar-sko podjetje »Sloga« združili v eno samo podjetje. S tem bi lahko poenostavili proizvodnjo, razširili asortiment izdelkov in zaposlili še več delovne sile.

»Javor« zdaj zaposluje 145 delavcev, od teh 60 žensk. Izdeluje rezani les, plemeniti in slepi furnir ter zaboje in drugo embalažo. Vrednost letne proizvodnje je nad 200 milijonov din. Proizvodnjo tega obrata je treba preusmeriti tako, da bo zado-stovala polovična količina sedanje porabe lesa. Izdeloval bi finalne izdelke, kot stole, lesno galanterijo itd.

Obračun Čipkarske zadruge v Idriji

V nedeljo 20. t. m. je dajala obračun lanskega dela Čipkarska zadruga v Idriji. Na letnem občnem zboru se je zbralo okoli 150 čipkaric iz Idrije, ker je sneg, ki je padal v velikih kosmih preprečil udeležbo čipkaric iz bolj oddaljenih krajev. Zbor se je udeležil kot zastopnik LOMO Idrija podpredsednik tov. Gantar Franc ter še trije mestni odborniki. Tudi ljubljansko podjetje »Dom«, ki je glavni odjemalec čipk, je poslalo večje zastopstvo z ravnateljem na čelu.

Poročilo je dala upravna zadruga tov. Lapajne Malči, ki je med drugim navajala, da je med letom vstopilo 118 novih čipkaric, odpadlo pa jih je le nekaj, tako da sedaj šteje zadruga 2814 članic, njeno področje pa se razteza preko Trnovske planote in preko Cerkljanskega.

Mnogo bolj, kot poročila, je bila zanimiva razprava, ki se je nato razvila. V ospredje je zopet stopil odnos do odkupnega podjetja »Dom« v Ljubljani, ki je edini odkupni gro-sist in obenem zalaga zadrugo tudi s sukanecem, ki ga je treba uvažati za tujo valuto. Pri tem pa nastajajo neverjetne težkoče, ki resno ogrožajo nadaljni obstoj čipkarstva. Mora se namreč stalno boriti s hudo konkurenco in uvoznimi zaprekami skoraj v vseh evropskih državah. Previsoki uvozni faktor na sukanec je v veliki meri kriv, da danes dobra čipkarica zasluži komaj 10 din na uro, kar je le malenkost več, kakor prejšnje leto (nekaeri pa so temu celo oporekali, tako da si še zdaj nismo na jasnem kolikšen je pravi zaslužek čipkarice na uro). Tako ali drugače, tak zaslužek ni stimulativen posebno ne za mlajše čipkarice in vedno bolj se nam vsiljuje mišljenje, da čipkarice vztrajajo pri tem delu bolj radi navade in prostega časa, kakor pa radi zaslužka. Uvoz sukanca je v veliki meri tudi kriv, da se zadruga ne more postaviti na svoje lastne noge in postaviti cen, kakor bi bilo želeli.

S tem se vrednost proizvodnje ne bi bistveno znižala, število zaposlenega delavstva pa bi se še zvišalo. Predvidoma bi ta obrat potem rabil letno 3000 m³ orehove hlodovine za izdelovanje furnirja, kar je moral že tudi doslej nabavljati od drugih ter 3300 jelove in bukovne hlodovine, ki bi jo še nadalje lahko dobival iz gozdov na skupni vrednosti 200 milijonov din. Zaposlil bi lahko še 30 delavcev. Za tako preusmeritev pa bi potreboval nove tračne žage, skobelne stroje, brusilke, rezalne stroje, hidravlične stiskalnice in sušilnico za les. Deloma so ti stroji že naročeni ali celo nabavljeni.

Podobno je stanje pri »Elektrožagi« v Trnovem, ki je bila doslej obrat postojnskega LIP. Ta bi še naprej izdelovala rezani les za pridružene obrate ter razširila svojo dejavnost tudi na izdelovanje zabojev, embalaže in lesne galanterije. Tako bi kljub zmanjšani proizvodnji rezanega lesa proizvodnjo po vrednosti ostala enaka, razen tega pa bi obrat lahko zaposlil še 20 delavcev.

Dejavnost lesnega kombinata, ki zdaj izdeluje furnirane liste za sedeže, sobno pohištvo po naročilu in rezani les, bi bilo potrebno razširiti na serijsko izdelovanje pohištva in izdelovanje lepljene embalaže. Vrednost letne proizvodnje bi s tem zvišali od sedanjih 30 na 54 milijonov din, zaposlili bi pa lahko še 20 delavcev.

Mizar-ska delavnica »Sloga« zdaj v glavnem proizvaja stavbeno pohištvo in galanterijo v letni vrednosti 34 milijonov din. Zdaj zaposluje 90 delavcev, od teh 19 vajencev in 27 žensk. Ta obrat bo moral uvesti serijsko proizvodnjo sobnega in kuhinjskega pohištva ter razširiti izdelavo lesne galanterije. Navzlic zmanjšani porabi surovin bi vrednost letne proizvodnje v tem obratu dosegla 44 milijonov din, razen tega pa bi lahko zaposlili še okrog 40 novih povečini nekvificiranih delavcev.

Iz vsega navedenega se nam vsiljuje vprašanje, če morda čipkarstvo ni že prešlo v fazo preživelosti. Ta trditve bi bila napačna, ker nam bilanca le pokaže visok bruto dohodek, ki ga ne smemo podcenjevati. Čipkarstvo pa je prišlo v tisto fazo, da mu bo morala oblast nuditi vse olajšave in vso uvidevnost, s čemer bo čipkaricam omogočen večji povprečni zaslužek. Pri tem namreč ne smemo pozabiti, da so idrijske čipke skoraj v celoti izvozni artikel. Nobena domača obrt ne more imeti posebno rožnate perspektive v daljni bodočnosti, ker jo je nadomestilo ročno delo. Čipkarstvo pa bo kot umetniški izdelek pridnih čipkaric prav gotovo še leta in leta prinašalo lepe dohodke Idriji in njeni okolici. Predsednik tov. ing. Kordiš je popolnoma pravilno navajal, da stopa vedno bolj v ospredje kvaliteta čipk. Zato pa potrebujemo dobrih čipkaric. Prav v tej zvezi je član Sveta za prosveto LOMO sprožil vprašanje strokovne čipkarske šole v Idriji, kjer je v dveh razredih vpisanih komaj 15 učenk, zaradi tega šola ne izpolnjuje več osnovnih pogojev za svoj obstoj, posebno še, ker je tudi učni uspeh teoretičnih predmetov skrajno neugoden. Vse kaže, da bo to šolo treba ukiniti, namesto nje pa vpeljati tečaj. Dobo tečajev in njihovo vsebino naj določijo same ženske, s čemer bodo olajšale delo šolski oblasti.

Zastopnik Mestnega muzeja, ki ima malogo, da štiti tradicije mesta, je tudi odločno nastopil proti uvajanju izraza »slovenska čipka«, ki je umetno stvorjen izraz, ki ga do sedaj ni nihče rabil in zahteval, da se pusti Idriji tisto, kar je njeno ter ohrani izraz »idrijska čipka«, ker jo pod tem izrazom pozna ves svet. Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor. Zamenjana je bila na lastno željo samo tajnica in je njeno mesto prevzela čipkarska učiteljica Novak Ivana.

L. S.

Občni zbor PD v Idriji

Letošnjemu občnemu zboru Planinskega društva je prisostvovalo nad 100 planincev. Kot delegata Planinske zveze Slovenije sta bila navzoča tudi tov. Bučar in Lavrič. Razveselilo je, da se je občnega zbora udeležilo mnogo mladine.

Predsednik Jeram Janez je poročal o uspešnem delu društva v preteklem letu. Koča na Hlaviških planinah nad Idrijo je dograjena. V teku so zadnja zaključna dela. Stroški gradnje so znašali okrog 1 milijon 300.000 dinarjev, kar predstavlja samo del vrednosti, ki je bila ustvarjena z graditvijo koč. Denarno pomoč sta društvu nudila LOMO Idrija in okrajni LO Tolmin. Društvo šteje sedaj 411 članov.

Predsednik je ostro obsodil poslovanje in postrežbo v kočah na Javorniku in na Jelenku, ki ni odgovarjala zahtevam turistov in ne zahtevam društvene uprave.

Razpravljali so tudi o ukinitvi planinske postojanke na Jelenku, ki naj bi jo prenesli in spremenili v zatočišče pri Kendu. Ta točka ni ravno najbolj obiskovana, vendar pa je zanimiva zaradi izredno bogate planinske flore. Najbolj donosna je postojanka na Sivki, ki jo obiskujejo planinci iz Žirov. Tu bodo potrebne večje adaptacije.

Planinska prečnica, ki pelje po našem odseku od Cola na Javornik in Idrijo ter na Hleviš in dalje preko Cerkna, je dokončna in marškirana po predpisih. Planinci se je lahko že poslužijo.

Ker je društvo do sedaj kazalo svojo delavnost večinoma v gradbi koči, je izlete in planinstvo neka-ko zanemajalo. V bodoče bo njegovo delo pri organiziranju izletov in tur. Pri volitvah je bil v glavnem izvoljen prejšnji upravni odbor.

L. S.

... in v Kopru

V torek popoldne so koprski planinci pregledali delovanje planinskega društva v preteklem letu. Občnega zbora sta se udeležila predsednik in tajnik Planinske zveze Slovenije. Predsednik društva dr. Viktor Vouk je podal kratko poročilo. Društvo šteje 188 članov, od katerih je 34 mladincev. Alpinistična dejavnost društva je bila precejšnja, saj so posamezne skupine članov obiskale celo vrh Triglav. Več je bilo obiskov predgorskih vrhovom Julijcev: Kmu, Cimi prsti, Porenzu in drugim. Za koprskе planince so težave pri organiziranju skupinskih obiskov našim gorskim velikanom, ker so oddaljeni od železniške proge. Prav zato je odbor zasnoval načrt za gradnjo planinske koč na Slavniku, ki bo letos glavna naloga odbora in društva. Zanimanje za gradnjo koč je veliko tudi med prebivalci vasi v vzhodni Slavnika in nič manj v Kopru. Ta-

Božiči v Miljskih hribih

Pred dnevi so se prvič sestali na roditeljskem sestanku starši šolobveznih otrok iz priključenih vasi in Ankarana. Sestanek je bil koristen, le škoda, da udeležba ankaranskih staršev ni bila najboljša. Starši, katerih otroci po tolikih letih prvič obiskujejo naše šole, smo se pogovorili o našem šolstvu in družbenem upravljanju šol. Pogovorili smo se tudi, da se bo čimveč ljudi naročilo na knjige Prešernove družbe.

Od Sveta za prosveto LRS smo za planinsko knjižnico prejeli precejšnje število knjig. Knjige so dobile tudi ostale šole novopriključenih krajev.

Dela pri popraviljanju ceste na Hrvatine dobro napredujejo. Vsi večji ovinki so razširjeni in cesta posuta z gramozom. Upamo, da bo avtobusno podjetje »Slavnik« kmalu lahko vpeljalo novo zvezo in nas povežalo s Koprmo. Zaradi odrezanosti od našega prejšnjega središča — Milj — bi za vse prebivalce Miljskih hribov bila nova proga veliko olajšanje. Sedaj moramo zaradi raznih opravkov v Kopru izgubljati preveč časa.

V nedeljo bomo po tukajšnjih vaseh na volitvah privikar izvolili naše predstavnike v občinski in okrajni odbor. Tako se bomo še tesneje vključili v skupno družbeno življenje. —Ko—

bomiki iz Kopra so že ponudili svojo pomoč. Društveni odbor je imel lani skupno s sežanskimi planinci in člani lovške organizacije več sestankov na vrhu Slavnika zaradi izbire lokacije. Če bo šlo vse brez kakih večjih zaprek, bo koča na Slavniku že letos dograjena.

Društvo ima v načrtu postavitev razglednih tabel v Kopru in drugod, da bo turist, ki pride v te kraje, lahko našel najvidnejše kraje. Razen tega bo letos skušalo pritegniti čimveč mladincev v svoje vrste.

Predsednik Planinske zveze Slovenije Fedor Košir je ob zaključku pozdravil koprskе planince in poudaril potrebo nadaljnjega razvijanja planinstva na Koprskem. Obljubil je vso moralno in materialno pomoč Planinske zveze Slovenije pri gradnji nove koč na Slavniku.

Občinski praznik v Braniku

Tudi letos smo dne 15. februarja slovesno praznovali občinski praznik. Ob deseti uri je bila slavnostna seja občinskega LO, ki ji je prisostvoval tudi predsednik okrajnega LO Nova Gorica tovariš Mirko Remec. Navzočim je na kratko pojasnil priprave, ki so v teku za formiranje komun. Izvolili so delegate za iniciativni odbor za vasi Branik, Preserje, Brje in Šmarje.

Ob 11. uri je bila pred spomenikom padlih v NOV in umrlih v internaciji žalna komemoracija. Spregovoril je predsednik okrajnega LO Gorica. Priklical je v spomin tiste dni, ko je nemški okupator odgnal v internacijo 600 vaščanov. Med temi je bilo mnogo žena in otrok. Nato se je okupator znesel nad domovi in jih do tal požgal. Okoli vasi pa je potem postavil table z napisi v treh jezikih: »Gorje mu, kdor prestopi to zemljo. Tisti, ki jo prestopi, bo uničen.« Ljudje so prevzeti poslušali govor tovariša predsednika.

Popoldne je bila v zadružni dvorani kulturna prireditev. Gledališka skupina iz Tolmina je nastopila z dramo Mladost pred sodiščem.

T. I.

Ilirska Bistrica

Telovadno društvo »Partizan« je lani kljub raznim težavam doseglo zadovoljive uspehe. Razvijalo je vse panoge vzgojnega športa kot: telovadbo, lahko atletiko, plavanje, konjski šport, nogomet, odbojko, šah, košarko in druge. Spomladi je priredilo običajni kros. Titovo štafeto in se udeležilo zletov v Ljubljani in Postojni.

Sedaj pripravlja s pomočjo mestnega in okrajnega ljudskega odbora zgradbo v mestnem parku, kjer je tudi večina igrišč. Društvo šteje 488 članov, od teh je 197 mladincev in 193 pionirjev. Čeprav je število članov visoko, so bili aktivni le nekateri odseki. Od mladincev jih samo 26 redno trenira. Ti so imeli doma 18 tekem in pet izven kraja. V šahovskem odseku je 36 članov, 22 registriranih pri šahovski zvezi Slovenije.

Novi društveni odbor ima nalogo poskrbeti za priprave za nastop, ki bo v 5. junija v Postojni. Ta naj bi bil kot nekaka predpriprava za nastop v Kopru, ki se ga bodo udeležili telovadci iz vse Slovenije. Iz postojnskega okraja jih bo odšlo 500.

M. M.

Košana

Pred kratkim smo imeli pomembno svečanost, ko je predsednik okrajnega LO Postojna tovariš Miro Jelerčič izročil odklopanje narodnega heroja šestnajstletni hčerki v NOB padlega Ivana Zafreda iz Stare Sušice. To je za vse prebivalce občine Dolane, kamor spada vas Stara Sušica, je veliko priznanje, ker je padli heroj edini borec iz tega kraja, ki je prejel to visoko priznanje. V imenu Zveze borcev občine Dolane je spregovoril tov. Anton Korenčič, ki je orisal lik heroja Zafreda. Za visoko priznanje se je zahvalila hčerka padlega heroja.

Dramska sekcija SKUD-a je pred dnevi uprizorila v dvorani Narod-

Za nekaj dni je slabo vreme prekinilo taka pomladna dela

nega doma veseloigro v treh dejanjih »Zakonci štrajkajo«. S to igro je prvič nastopila pred javnostjo in zato zasluži vse priznanje. Upravni odbor SKUD-a je prevzel nalogo, da bo pospeševal kulturno umetniško delo v vseh sekcijah. Pri tem moramo omeniti, da s precejšnjim uspehom delujeta tudi pevski zbor in pionirski tamburaški zbor pod vodstvom tovariša Ivana Biščka, ki bo verjetno javno nastopil že pomladi.

Knjižnica SKUD-a ima nad 600 knjig in je zelo obiskovana. Posebno mladina rada bere knjige, kar je zelo razveseljivo.

Organizacija Zveze borcev bo imela dne 4. aprila na državnem posvetu v Ravnah proslavo občinskega praznika.

Društvo »Partizan« že pridno vadi za javne nastope. Manjka mu primerne prostora na prostem in prav tako primerne dvorane za vaje. Upamo, da bomo za te potrebe našli kar največ razumevanja pri bodoči komuni. Posebno občutimo pomanjkanje vaditeljev in načelnikov.

Č. J.

Začasno vodstvo RK za zvezo komun Koper

Pretekli teden so se v Kopru zbrali predstavniki okrajnih odborov organizacij RK iz Sežane, Kopra in Postojne. Sestanku sta prisostvovala dr. Kyevisky Rudi, član Centralnega odbora RKJ in Jože Kopitar, podpredsednik Glavnega odbora RK Slovenije.

Dr. Kyevisky je na kratko pojasnil delo organizacije Rdečega križa pri formiranju komun. V razpravi, ki je sledila, so posamezni zastopniki poročali o delu organizacij RK v okrajih. V sežanskem okraju so začeli z delom takoj po zasedanju plenuma Glavnega odbora RK Slovenije, ki je

Kanal

Te dni je imel sejo iniciativni odbor za bodočo komuno Kanal. Na seji so izvolili več komisij in predsednika Janka Kralja. Komisije so že začele z delom in so izdelale osnutek statuta za bodočo komuno. Kot osnova pri izdelovanju statuta, ki ima 137 članov, je komisija vzela statute okrajev Kranj, Nova Gorica in Ljubljana. Razne postavke so prilagodili krajevnim zahtevam in potrebam.

Po vaseh obeh občin so imeli zborne volilce, na katerih so razpravljali o krajevnih odborih in krajevnih pisarnah. Krajevna pisarna naj bi bila v bodoče v Kalu nad Kanalom, ki naj bi opravljala razne kraju potrebne službe. Na Ligu in na Kambrškem pa naj bi bil enkrat na teden uradni dan in to ob običajnih sejnih, ko se zbere veliko ljudi. Na zborih volilcev so razpravljali tudi o imenu komun. Volilci so bili mnenja, naj bi tudi za naprej ostali pri imenu komun. Volilci so bili mnenja, da beseda komuna jih je preveč spominja na nekdanje »comune«, ki so zapustili tako žalostne spomine. Prebivalce sedanje občine Kal nad Kanalom skrbijo, kako bo v bodoče s prometnimi zvezami, ker je njihov kraj 15 km oddaljen od središča bodoče komun. Bili so mnenja, naj bi bodoča komuna upoštevala to stanje in uredila prometno zvezo.

P.

Novice iz Podrage

V nedeljo smo imeli množični sestanek članov Socialistične zveze, katerega so se udeležili tudi predstavniki občinskega LO Vipava in sekretar občinskega komiteta ZK tov. Stare. Udeležence je zelo zanimalo, kakšne kompetence bodo imele bodoče komun v okviru svojega dela. Predsednik občinskega LO Vipava je pojasnil pomen bodočih komun, oziroma bodočih občinskih odborov. Ljudje niso bili zadovoljni z imenom »komuna« in so to nezadovoljstvo utemeljili s tem, da to ime le preveč spominja na nedavno okupacijo. Razpravljali so nadalje o vprašanju bodoče komun v Vipavi. Sklenili so, da bodo v prvih dneh marca sklicali po vaseh sestanke volilnih upravičencev, na katerih bi razpravljali, ali naj bo tudi za zgornji vipavski predel komun v Ajdovščini, ali pa naj bi za tega bila komun v Vipavi. Volilci in člani Socialistične zveze v Podragi so bili večinoma mnenja, da bi bila komun v Vipavi. Mogoče bi pritegnili še vasi Vrabče in Zgornjo Branico, če bi bili tamkajšnji volilci za to.

Dramska skupina prosvetnega društva »Edinost« je v nedeljo uprizorila dve kratki igrici in sicer: »Gorje mu, kdor pride študentom v roke« in »Damoklejev meč«, ki jo je iz nemščine prevedel pisatelj France Bevč. Posebno zadnja je prebivalcem Podrage ugajala in so se prav od srca nasmejali. Obe igri je režiral tovariš Franc Kopačin.

Za letošnjo poletje ima dramska skupina v načrtu Jurčičevega »Desetega brata«. Vloge so že razdeljene med posamezne člane. Nedvomno bodo mladi igralci pokazali, kaj se da narediti, če sta dobra volja in pripravljenost cilj dviganja kulture na vasi. Igralci so se že lani dobro postavili z ljudsko igro »Miklova Zala«.

V Podragi bi lahko večkrat gledali kulturne prireditve, če bi imeli primeren prostor. Namen prosvetnega društva je, da bi zgradil prosvetni dom. Z dobro voljo nekaterih bi lahko uredili tudi to vprašanje. Društvo

si bo v najkrajšem času uredilo lastni oder, ki bo vsaj deloma odgovarjal zahtevam in potrebam nastopov.

Odbor skrbi, da se društvena knjižnica stalno izpopolnjuje z novimi knjigami. Lani je društvo nabavilo 50 novih knjig. Za delo in red v knjižnici skrbi mlada knjižničarka Iva Pestelj. Tudi bralni odsek je dobro obiskan.

T. I.

Koper

Lapornati tereni na Koprskem so večkrat žrtve poletnih nalivov. Globoke ujede tudi na manj strmih pobočjih dokazujejo, kako hitro napreduje uničevanje plodnih površin, kjer bi dobro uspevali vinogradi in oljčni nasadi. Temu uničevanju so se postavili v bran naši strokovnjaki in mu napovedali ostro borbo. Pod Sočergo so v nekaj letih zaustavili razdiralno delo pritokov hudournika Bracan, pri Ospi pa so še v teku regulacijska dela v strugi hudournika, ki je stoletja zasipal rodovitna polja v dolini.

Za regulacijo hudournikov in za pogozdovanje predvideva letošnji družbeni načrt koprskega okraja 8 milijonov dinarjev. Več milijonov dinarjev je za ta dela določil tudi družbeni načrt Ljudske republike Slovenije. Od tega bodo porabili več milijonov dinarjev za regulacijo hudournika Globoki potok, ki teče izpod Timjanskega vrha proti Rižani in večkrat ogroža glavno cesto Koper—Rižana. Z močnimi pregradami bodo zaustavili divjanje hudournika, nastale goličave pa bodo obsadili s primernim grmovjem in drevjem. Uprava za gozdarstvo pa pripravlja načrte za regulacijo več manjših potokov in hudournikov.

Za pogozdovanje goličav kraških predelov in redko obrasenih površin bodo porabili 1 in pol milijona dinarjev. Okrog dva milijona dinarjev je določenih za vzdrževanje drevesnic in prav toliko za regres tistim kmetovalcem, ki jim je gozdna uprava zabranila sečnjo gozdov. Za zatiranje gozdnih škodljivcev in varstvo gozdov pa je predvidenih pol milijona dinarjev.

Cerkno

Pretekli teden so v Cerknem praznovali občinski praznik, ki spominja na množičen odhod v partizane mož in fantov iz Cerkna in okoliških vasi pred 12. leti. Na predvečer je bila v prostorih Elektrogospodarske šole slavnostna seja občinskega ljudskega odbora. Stari preživeli borci so v imenu vseh prebivalcev občine Cerkno poslali maršalu Titu prisrčno pozdravno pismo. Sledil je pester kulturni spored. Nastopili so recitatorji, tamburaški zbor Elektrogospodarske šole in Cerkljanom tako priljubljena igralska skupina IX. korpuse. Drugi dan pa so mladinci uprizorili komedijo »Glavni dobitek«. Prijazni trg je bil lepo okrašen z zastavami. Ljudje so obujali spomine na tiste dni, ko je okupator z bombami razrušil trg in kasneje požgal šest vasi in številne samotne kmetije.

Cerkno je danes večinoma obnovljeno in še povečano z novimi zgradbami. V bivši kasarni je ena najmodernejših elektrogospodarskih šol v Jugoslaviji. Kaže, da se bo v bodoče razvijalo v elektro-industrijsko središče. K temu bo pripomogla manganova ruda, ki so jo odkrili na Porenzu. Vse Cerkljansko bo postalo sestavni del idrijske komun in bo s svojim poljedelstvom in živinorejo dopolnjevalo njeno gospodarstvo.

M. M.

Sežana

Lani so v številnih vaseh sežanskega okraja uredili kanalizacije, vodovode in napajališča. Tako so v Vrabčah, Ponikvah, Ivanjem gradu in Galcu uredili kaprice, v Grižah, Jerišah, Utovljah in Orleku so popravili napajališča, v Velikem polju so popravili kanalizacijo, v Selah, Slivjah, Brezovici, Beki in Hotični so uredili vodovode, v Traah pa so zgradili rezervoar. V Storjah in Gorjah so podaljšali vodovod, tako da imajo sedaj vodo bližje. Vodovod urejajo tudi na Kozini, kjer je izkop jarka za polaganje cevi zahteval veliko dela, ker ga je bilo treba kopati v živo skalo.

Ljudska in študijska knjižnica v Kopru

Prvi vtis, ki ga dobi obiskovalec Mestne knjižnice, je kar se da ugoden. Število knjig preseneča, 75.000 zvezkov je že lepo število. Lepe vezave iz preteklega stoletja in še starejše pa ne govorijo o okusu zbiralcev, ampak tudi o starosti knjig. Težje je najti knjige iz dobe med dvema vojnama, ki jih je presenetljivo malo. Manjkajo knjige, ki bi jih upravičeno pričakovali v vsaki knjižnici. Zadnje skladišče polno novih knjig, ki so prišle v knjižnico po osvobo-

denja dela. Studentje in mlajši obiskovalci knjižnice se zanimajo za tehnično literaturo, matematiko, fiziko itd. Te vrste moderne literature v naših zbirkah nimamo. Podobno je s pomorsko literaturo. Imamo nekaj starejših del na kateri se ni moglo več osloniti. Moderna dela, ki bi obravnavala najnovejše tehnične pridobitve, še niso našla poti v našo knjižnico.

Najtežja naloga bo redna nabava revij in časopisov, ki so za čitatelja pa tudi za redno delo uporabni. Njihova cena pa težko obremenjuje proračun vsake knjižnice.

Se nekaj besed o prostorih. Vsaka knjižnica se nekoč spozna s problemom prostorov, ki postaja

jajo potrebni. Tudi Mestni knjižnici prostori ne zadostujejo več in išče novih. Težji problem v zvezi s prostorom je sožitje knjižnice in Glasbene šole v isti stavbi, ki ni zidana niti za prvo niti za drugo ustanovo. Stropi niso izolirani, zato v prostorih knjižnice slišimo vsak ton in vsako učenje napako. Delo pod takimi pogoji ni prijetno, moti pa seveda tudi čitatelje. Problem bo treba rešiti z izselitvijo Glasbene šole v nove prostore.

Kljub pomanjkljivosti je obisk knjižnice visok in v zadnjem času polagoma še raste. Knjižnica ima pogoje za nadaljnji razvoj. Posvetiti ji bo treba le dovolj pozornosti in sredstev.

PISMA MRAČNJAKOV

V borbi proti mračnemu srednjemu veku in njegovemu svetovnoznazorskemu izrazu se humanizem in renesansa nista posluževala samo umetnostnega področja, ampak tudi filozofskega in publicistično-knjževnega. Ta čas in ozračje nam je že osvetlil uvod k slovenskemu prevodu »Hvalnice norosti« Erasmus Rotterdamskega, ki ga je izdala Državna založba Slovenije že lani. Te dni pa je DZS izdala drugo znamenito delo s tega področja: »Pisma mračnjakov« v prevodu prof. Antona Sovre.

»Pisma mračnjakov«, ali v originalu »Epistolae obscurorum virosorum«, so sijajni primer pamfletne publicistike iz dobe humanizma, pisane v takimenovani »kuhinjski latinščini«, kajti z gramatiko so si bili mračnjaki močno navzkriž. Pa še tole: Naši mračnjaki so ljudje, ki imajo kljub svoji pobožnosti veliko smisla za materialne naslade vseh vrst; in kadar so lepo sami med seboj, si tega nič ne prikrivajo, ampak govorijo brez ovinkov ter imenujejo vse stvari z njih pravim imenom. Zato so nekatera pisma pošteno kosmata, kosmata, pravim, ne opolzla. Vendar ni prevajalca niti za hip vabila skušnjava, da bi jih bil za slovenskega bralca okrajšal in počesal. To bi bilo že samo po sebi smešno in svetoblinsko, poleg tega pa greh zoper duha Mračnjakov in dobe, v kateri so živeli. Kdor bi se hotel nad tem po nepotrebnem spodlikati, naj pomisli, da se srednjeveški človek ni ne v govoru ne v pismu ustrašil še tako masivne robotosti ali kvante. Te spadata nujno k celotni podobi tedanjega časa in sveta, pravi v uvodu prevajalec. Toda tako lahko tudi razumemo, da so »Pisma mračnjakov« globoko razburkala nemške kulturne kroge, kakor tudi ljudske množice, skratka ves tedanji prebujajoči se humanistični svet. »Pisma mračnjakov« so namreč brezobzirno razgalila vso bednost, zahrbtnost in nenačelnost tedanjih dogmatičnih sholastičnih učiteljev. Poleg čisto idejnih in z zgodovinskega stališča naprednih tendenc so prav ta Pisma pripomogla, da so se diskusije z univerz prenesle med najširše množice in s tem so seveda propagandno učinkovala v prid humanizmu in bližajoči se Revoluciji.

»Pisma mračnjakov« je prevajalec prof. Anton Sovre opremil z obšir-

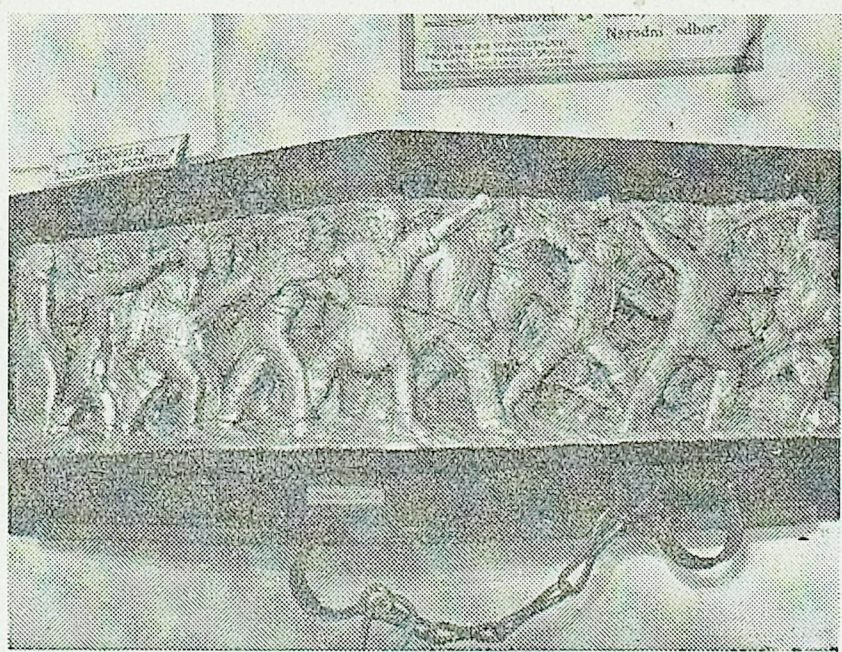
nim in tehtnim uvodom ter izčrpnim dodatkom, kjer je tudi nekaj originalnih primerov teh pism v humanistični, oziroma vulgarizirani latinščini. Opombe in leksični seznam zaključujejo to literarnosatično in še danes živo publikacijo.

KULTURNE NOVICE

Ob petletnici smrti našega pisatelja Prežihovega Voranca so na njegovi rojstni hiši v Kotljah odkrili spominsko ploščo. Slovesnosti so se poleg številnih domačinov udeležili tudi nekateri kulturni delavci iz Ljubljane in iz Maribora. Zvečer istega dne, t. j. 18. t. m., so v Ravnah vrteli nov slovenski film »Kopli pod brezo«, ki ga je režiser France Kosmač posnel po Prežihovi noveli »Vodnjake«.

Te dni je beograjska založba »Prosveta« izdala srbski prevod vojne romana Prežihovega Voranca »Doberdoba«. To obsežno Vorančevo delo do zdaj še ni bilo prevedeno v srbohrvaščino, čeprav so po končani vojni beograjske in zagrebške založbe kar tekmovali med seboj, katera bo izdala več pomembnejših Vorančevih tekstov. »Doberdoba« je zdaj prevedla Dora Pilković - Maksimović, obsežni uvod o položaju Slovencev v dnevi prve svetovne vojne pa je napisal Bojan Stih. Knjigi je priložen tudi Jakčev portret Prežihovega Voranca iz leta 1949.

IZ NAŠIH MUZEJEV

TONI KRALJ: TOLMINSKI PUNT

V dobi fevdalizma je slehernemu kmetu slaba predla, ker je zemljiški gospod hotel izžeti iz tlačana, svojega podložnika čim več za svoje razkošno grajsko življenje. In kje naj bi vzel sredstva, če ne ravno od kmeta?

Od zore do mraka je kmet garal kot živina pod bičem grajskih boričev. Zemljiški gospod ni hotel slišati, da je kmet tudi človek kot on, da je tudi on lahko utrjen, bolan. Če ni bil ob svojem času na delu, ga je graščak dal neusmiljeno kaznovati. Takega strašnega življenja človek ni mogel prenašati.

Da bi vsemu temu napravili konec, so se tlačani uprli. Zal, je bila večina teh uporov krvavo zadušena, ker ni bila kmečka vojska dovolj močno organizirana.

Na Tolminskem se je iz podobnih vzrokov dvignil kmečki živelj proti svoji gosposki. Šli so v upor pod geslom: »Za staro pravdo«. Toda cesarska komisija, ki je prišla na Tolminsko, je dala kot običajno prav zemljiškim gospodom. Upor je bil zatrt, davki hušji, življenje tlačana pa neznosnejše.

Toda želja po svobodi in samostojnem gospodarjenju ni nikoli zamrla v kmečkem srcu. Vedno in vedno so se upirali, večji in širši so postajali upori. Zato mirno lahko trdimo, da niso nikdar prišla stremljenja primorskega ljudstva do takega izraza, kot ravno v dolgi dobi suženjstva in v veliki borbi za osvoboditev.

UPOR NA LADJI CAINE

Lansko leto je izšel pri Državni založbi Slovenije roman ameriškega pisatelja Hermana Wouka: »Upor na ladji Caine«; knjigo je prevedel Janez Gradišnik.

Marsikoga bi utegnil naslov romana zavesti, ker pričakuje krvave pustolovščine z bliskajočimi se sabljami in uklenjenim kapitanom. Nič takega ni v knjigi. Roman opisuje zgodbo iz druge svetovne vojne in ima za okvir ameriško-japonske boje na Pacifiku.

Glavna oseba romana je Willie Keith, edini sin premožnega zdravnika. Po končanem študiju primerjalne književnosti je bolj v svojo zabavo, kakor zaradi zaslužka, igral po bežnicah klavir. Bila je vojna in Willie je moral v uniformo. Po končani šoli za mornariškega oficirja je bil dodeljen Tihomorskemu brodogradu. Prišel je na minolovec »Caine«, zarjavelo podmitjo iz prve svetovne vojne. Začelo se je klavirno in vsakdanje življenje: razšifriranje zaupnih poročil, nočne straže, raporti in kapitanove svojeglavosti, ki so mu žrle živce. Njegovo življenje je postalo življenje ladje »Caine«.

Starega poveljnika je zamenjal kapitan Queeg, bil je nesposoben, dlakocepski in častihlepen; vsi so ga zasovražili in se ga bali.

Queeg se je zapiral v svojo kabino, bil vsem tuj in kdaj pa kdaj vzrotil in kaznoval posadko zaradi enega samega pohojenega črka, ki ga je našel na palubi. V bitkah se je izluščila še ena neprijetna črta njegovega značaja: strahopetnost. Čeprav so na račun zbijali šale, je to spoznanje vendarle vsakogar presunilo, kakor nas vznemiri omahovanje zdravnika, ki smo se mu zaupali na življenje in smrt.

Ko so nekdo pluli v konvoju, so prihajala vznemirljiva poročila; bilhal se je tajfun. Morje je postajalo vedno bolj valovito, moč vetra je naraščala in lil je dež, ki je kakor toča ropotal po palubi. Tedaj je bil dežurni častnik Willie. Queeg je stal na mostu in dajal neumestna povelja; ladja je bila na tem, da jo valovi zdaj, zdaj preobrnejo. Nenadoma pa se je zgodilo nekaj, česar se v vojni mornarici Združenih držav v zadnjih tridesetih letih še ni zgodilo: prvi častnik Maryk, je docela vljudno rekel kapitanu: »Na podlagi člena 184 vas odstavljam!« Kapitan se

je temu upiral, toda Willie ga ni hotel poslušati in je izvrševal Marykova povelja.

Vsa stvar je prišla pred vojno sodišče, in ta obravnava je pisateljeva mojstrovina. Kapitanu Queegu je uspelo prepričati sodišče, da ni kriv. Položaj prvega častnika je bil brezupen, toda po branilčevi zasluzi je bil pomiloščen. Večina posadke »Caine« pa premeščena. Vojna je bila kmalu nato končana in Willie se je kot poslednji kapitan ladje »Caine« vrnil domov v New York.

»Upor na ladji Caine« je roman, ki ne potrjuje vojne; v njem ni nikakršnega zavestnega junaštva, tudi nobenega patetičnega patriotizma ne, so samo ljudje, ki bolj ali manj vestno opravljajo svojo službo. Baje, vsaj po imenu sodeč — Wouk! —, je pisatelj »naše gore liste«. Roman odlikuje trdna zgradba in tisti posebni način ameriškega izražanja, pri katerem nikdar ne veš, je li činično ali duhovito. V svojem delu je postavil pisatelj na zatožno klopo ameriško vojno mornarico in da bi se pred cenzuro in pred javnostjo opravičil, je v opombi napisal: »Takšnega upora v vojni mornarici ZDA ni nikdar bilo, tudi kapitan Queeg ni nikdar živel, ampak je le plod študija psiho-neurotičnih motenj.« Roman je preveden že v 14 jezikov in so, kljub težavam in zaprekam, ki jih je delala cenzura, posneli po njem film.

Prevod Janeza Gradišnika ni samo tekoč in tenkočuten, temveč prava umetnina, ki daje delu svojstven čar in lesk.

RODNA GRUDA

pestra in zanimiva revija za naše izseljence

Slovenska izseljeniška matica je lansko leto začela z izdajanjem svojega glasila »Rodna gruda«, ki jo je namenila našim rojakom v tujini. Namen »Rodne grude« je, da prikaže rojakom po svetu rojstno domovino tako, kakršna je v resnici, da čim delj ohrani med njimi slovenski jezik ter da rojake, ki danes žive in delajo na različnih straneh sveta, čim bolj zbliža in poveže med seboj.

Zato ni čuda, da so naši izseljenci sprejeli »Rodno grudo« z velikimi simpatijami, z naravnost ganljivo ljubeznijo, kar dokazujejo številna pisma, ki jih prejema uredništvo.

Naši izseljenci so morali pred mnogimi leti zaradi težkih gmotnih in socialnih razmer zapustiti svojo domovino in iskati kruha po svetu. Po svojih rodoljubnih in kulturnih organizacijah pa so ostali povezani s svojo staro domovino in danes prav po »Rodni grudi« lahko pazljivo spremljajo naš gospodarski in družbeni razvoj, vidijo uspehe naše socialistične graditve, ki so vidni na vsakem koraku in rastejo iz dneva v dan.

»Rodna gruda« izhaja mesečno ter ima pestro in zanimivo vsebino. Objavlja novice iz domačih krajev z lepimi fotografijami, članke in reportaže o političnih, kulturnih in drugih dogodkih pri nas, črtice in pesmi naših sodobnih pesnikov in pisateljev in seveda povesti z nadaljevanji, in sicer letos Prežihovega Voranca »Samorastnike«. Rojakinje pridejo na svoj račun v rubriki »Dom in družina«, v rubriki »Mladi rod« pa so objavljene pravilice in pesmi za mladino. Revija ima mnogo sotrudnikov, zato je tudi bogata rubrika iz življenja naših izseljencev v tujini. Reviji je včasih priložena tudi lepa barvna reprodukcija umetniške slike.

Želja uredništva »Rodne grude«, kakor tudi nas vseh je, da bi se razvijala in krepila enotnost vseh Jugoslovancev in inozemstev, ki želijo človeštvu mir in napredek in da bi v tem naprednem duhu in živih simpatijah za rojstvo, napredno domovino svojih staršev vzgajali tudi mlajšo izseljeniško generacijo.

Letos je izšla že prva številka »Rodne grude«, ki izpolnjuje vsa naša pričakovanja glede vsebine, pestrosti in zanimivosti. Vsi naši rojaki v zamejstvu jo bodo prav gotovo z veseljem pozdravili.

Nagradno tekmovanje Radia Koper

OBVESTILO VSEM SREDNJIM IN NJIM SORODNIM ŠOLAM, KI SE BODO VKLJUČILI V NAGRADNO TEKMOVANJE RADIA KOPER OB 10. OKTOBRU OSVOBODITVE IN IZVOLITVE PRVE SLOVENSKE VLADE V AJDOVŠČINI

Tekmovalna komisija Radia Koper obvešča vse srednje in njim sorodne šole, ki so se že vključile in tudi tiste, ki se še nameravajo vključiti v nagradno tekmovanje, o sledečem:

Do 28. februarja morajo vse omenjene šole poslati svoje prijave za tekmovanje Uredništvu mladinskih oddaj Radia Koper.

Po tem datumu bo smemalna radijska ekipa pričela po razporedu, ki ga bo določila tekmovalna komisija, snemati posamezne šolske aktivne, ki se bodo vključili v tekmovanje. Prijavljeni šolski aktivni bodo lahko v okviru tega tekmovanja pokazali, kot je bilo navedeno že v razpisu, celotno sliko svojega izvenšolskega kulturno-prosvetnega in športnega udejstvovanja. Snemalna ekipa

Radia Koper bo v posameznih krajih posnela na magnetofonske trakove prijavljene šolske pevске zборе in druge glasbene ansamble, kot na primer šolske orkestre, pevске duete in soliste narodnih in umetnih pesmi ter posamezne instrumentaliste, ki so hkrati tudi lahko gojenci Glasbenih šol. Razen teh bodo lahko nastopili člani šolskih dramskih skupin, recitatorji, člani literarnih krožkov, ki bodo ob tej priložnosti brali svoja dela, in še predstavniki mladinskih folklornih in športnih aktivov, ki bodo podali poročilo o razvoju in o sedanjem stanju športnega življenja na svoji ustanovi.

UREDNIŠTVO MLADINSKIH
ODDAJ RADIA KOPER

PLANINSKI TABORI

Sivi primorski očak Nanos je viden daleč po naši deželi. Ko se v enourni hoji povzpneš nanj, ti nudi tak razgled, kot ga mi z marsikatega vrha v naših Juljskih ali drugih Alpah. Zlasti je Nanos postal privlačen po zadnji svetovni vojni, ko je leta 1949 požrtovovalno planinsko društvo iz Postojne zgradilo v neposredni bližini najlepše razgledne točke udobno in prostorno planinsko kočo, ki nosi ime našega heroja Janka Premrla - Vojka. In tako je ob vsakoletni obletnici otvoritve te koče na tem kraju planinski tabor. Podredovana planinska žilica ne podžiga, da razen nekaj drugih obiskov v letu, tudi tega tabora nikoli ne zamudiš, žal pa vse njegova vsebina in udeležba vsako leto bolj razočara. Posebno na predvečer lanskoletnega tabora sem dobil vtis, da je prišlo k Vojkovi koči največ takih »planincev«, ki so s svojim vedenjem predstavljali nekatrine udarne razgrajške in pijančevalne skupine in le redki so bili taki, ki jih je na tabor privedla resnična privlačnost gorske narave in čut pravega in poštenega ljubitelja naših gora. To mi je potrdila tudi skromna udeležba na taboru, ki je bila tako pičila, da smo se vsi lahko zbrali kar v društveni sobi.

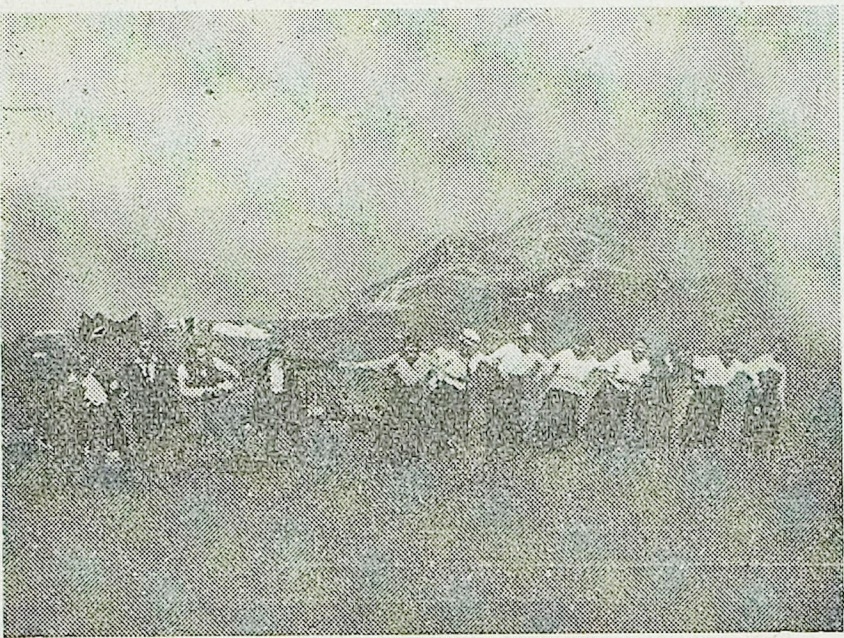
Vsi ti nerazveseljivi vtisi so me spomnili na čase pred 30 leti, in kaj se je vse na Nanosu takrat dogajalo na kraju Matičkovka, ki je dobre pol ure oddaljen od sedanjega planinske koče. Matičkovka ni bila okrog leta 1920 nič manj znana, kot je danes Vojkova koč, kajti na njenih livadah je PD Vipava pridelil nekaj prav lepih in uspešnih planinskih taborov. Od nekaterih organizatorjev in udeležencev teh taborov mi je uspelo dobiti vsaj nekaj podatkov, ki sem jih zbral največ zaradi primerjave tedanjih in današnjih taborov na Nanosu.

Kako je Italija kmalu po okupaciji naših krajev prevladovala in prečala slovensko besedo in pesem, ni potrebno zdaj govoriti, ker nam je to vsem še dobro v spominu. Njena raznarodovalna politika ni prizanesla nobenemu prosvetnemu ali drugemu slovenskemu društvu, ki so takrat bila na Primorskem. S tem so bila prizadeta tudi planinska društva, ki so tedaj spadala še pod PD. Ljubljana-matica. Pod takimi pogoji seveda ni bilo mogoče misliti na organizacijo raznih zborovanj in javnih pevskih nastopov na vidnih krajih ali v dvorinah, zato so si za taka množična sestajanja primorski Slovenci vedno izbirali primerne prostore na naših planinah in v gozdovih. Tam so se ob takih priložnostih številni udeleženci iz vrst narodno zavednih Slovencev zbirali in se ob naši pesmi in besedi sproščeno razveselili. S takim namenom je tudi PD Vipava v letih 1920, 1921 in 1922 pridrilo na Nanosu planinske tabore, ki se jih je (posebno leta 1922) udeleželo več tisoč primorskih planincev in drugih Slovencev. Seveda so bile temu priprave, že predpriprave, pripravljane drve za številne taborne ognje in kresove po grebenih Nanosa, določanje vode in vabljenje vseh podružnic PD na udeležbo itd. Razen društvenega predsednika, pokojnega Edvarda Zvanuta, ki je bil

znan pod imenom »tata iz Lozice«, so bili v tistih letih, marljivo sodelavci PD Vipava še učiteljica Julka Kalinova, dalje Elka Hribova, Mesesnel Ivan, Može Ivan, notar Pušnik, dr. Kane, vsi iz Vipave, potem učitelj Mrcina Ivan iz Lož pri Vi-

da ni bilo dovolj prostora za prenočevanje pod šotori, zato so si mnogi na hitro zgradili iz smrečja prave barake, nekateri so počivali kar pod drevesi, drugi pa okoli tabornih ognjev.

Na taborni dan je bila jutraj

Matičkovka leta 1922 — postojnska mladina nastopa z narodnimi plesi

pavi, lekarnar Ščuka iz Ajdovščine, Lipče Kavčič iz Razdrtega in drugi. Tržaške planince in druge udeležence pa je vedno organiziral in privedel dr. Slavnik. Sploh je slovensko učiteljsko, ki je žal pozneje bilo po večini premeščeno v tranjstvo Italije, in številni drugi izobraženci nudilo društvu svo pomoč in našlo za to vedno dovolj časa. S svojo vsestransko pomočjo je slovenska inteligenca v tistih časih najpopolneje izražala svojo zavdnost s takimi akcijami. Nič manj pa ni bila požitovalna pri organizacijah taborov takrat slovenska študentska mladina, ki je razen tega tudi v največjem številu prišla na tabor in s svojo navzočnostjo jasno pokazala svojo visoko nacionalno zavest, ki so jo že skušali zastopiti italijanski zavojelci. Tabori so bili vedno v prvem tednu meseca julija.

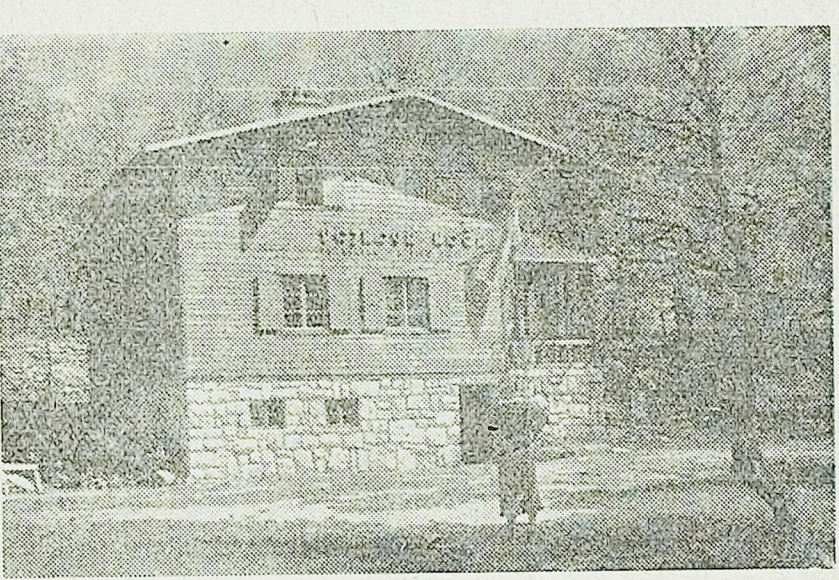
Ze na predvečer je Matičkovka oživila, ker so se že zbirale prve skupine udeležencev. Zvečer so zakurili do 12 tabornih ognjev in več kresov, zvoki harmonike in slovenske pesmi so podžigale praznično vzdušje. Po bakladi je bilo rajanje ob tabornih ognjih in številni udeleženci so z baklami in harmoniko še pozno v noč hodili naproti novim skupinam, ki so prihajale vse do jutra iz raznih smeri. Prišli so Vipavci, Postojncani, Tržačani, Goranci, iz Idrije, Ajdovci in številni drugi iz bližnjih in daljnih krajev. Hrano so po planinski navadi priredili s seboj, na mestu so lahko dobili le črno kavo in čaj ter na raznju pečena jagmetja. Udeleženci so tudi dobili lične simbolične znake, ki so jih izdelale pridne članice PD. Za tako veliko množico seve-

V sredo 16. februarja je nepričakovano umrl na ljubljanski železnici isti postaji zadet od srčne kapi poznani kraški gozdar in lovec Avgust Kafol. Njegova nenadna smrt je težko prizadela vse, ki si jo poznali in cenili kot nikoli mirujočega in neutrudnega delavca. Rodil se je leta 1882. Gozdarji in lovci so izgubili iz zvestega in dobrega tovariša in vrlega svetovalca. Nad 45 let je preživel v gozdarski službi in je še kot upokojenec nadaljeval svoje delo. Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije LRS je leta 1952 imenovalo Kafola za svojega častnega člana v priznanje za njegove velike zasluge. V petek 18. februarja so ga pokopali v Komnu. Velika udeležba ljudi iz bližnjih in oddaljenih vasi in njegovih stanovskih tovaršev je pokazala, kako priljubljen je bil kot človek, gozdar in lovec.

Ko sem se zadnja leta pogostoma vozil na progi Koper—Ajdovščina, sem na Krasu večkrat srečaval v avtobusu prijaznega moža s košatimi snežno-belimi brki in brado, zdravnika, rdečim obrazom in prijaznimi očmi. Mož je bil vedno v lovski ali gozdarski obleki, kar je že na zunaj označevalo gozdarja in lovca. To je v resnici bil z dušo in srcem. Lahko zapisem, da si kraških borovcev, smučaj, skal in brinj ne morem predstavljati brez gozdarja Kafola. Ze od mladih let je občutil izredno veselje do gozdarstva, zato ni čudno, če se mu je prav Kras tako prišel k srcu. Tu je našel teren, ki je odgovarjal

na Matičkovki. Po govoru se je začel veseli program tabora, ki je bil v glavnem sestavljen iz nastopov pevskih zborov iz Podnanosa in Lozice, Prestranka in drugod. Sledile so strelske tekme lovecev, tek čez drn in strn, tek »kvintalarjev« v vrečah in še druge kaljive točke. Leta 1922 so nastopali tudi Postojncani in dekleta z narodnimi plesi. Največ zornosti je vzbujala volitev »gorske vilice in sodišču je zraslo precej sivih las, predno so med številnimi brhljami deklet izbrali najlepšo. Vse selega razpoloženja ni mogla skaltiti niti skupina karabinerjev, ki je ves čas tabora prisluškovala rajanju množice in skušala kakorkoli dobiti iz nje kakšne »protidržavne elemente«.

Gotovno bi se ti tabori v naprej še bolj izpopolnili po programu in udeležbi, če ne bi fašistična Italija prepovedala vsako slovensko društveno dejavnost. V poznejših letih se je del stalnih nekdanjih udeležencev tabora na Matičkovki vsako leto shajal na binkoštni ponedeljek pri cerkvi sv. Hijeronima, ne daleč od Matičkovke. Tam so obujali spomine na lepe ure, ki so jih preživeli v prejšnjih časih in večkrat so zapeli celo tako prepovedano slovensko pesem. Takoj pa so pridrveli karabinjerji, kvesturini in fašisti, ki jih na ta dan nikoli ni manjkalo pri sv. Hijeronimu, ter so začeli množico divjaško razganjati. Nekoč so tudi artilarijo pevovaljo Zvanuta kot organizatorja »protidržavnega« petja, vendar so ga kmalu izpustili. Nobeno nasilje in pregovor na niso v naših ljudeh

Vojkova koč na Nanosu, ki jo je zgradilo PD Postojna leta 1949

Avgust Kafol

njegovim načrtom in snovanju. Kraške golivace so zaživele, ko je prvič stopila nanje noga gozdarja Kafola. Takrat je bil na Krasu še veliko več pustih golivčav, kot jih je danes. O vztrajnem in nenehnem delu gozdarja Kafola govori danes nad 2000 hektarjev pogozdenih površin, ki so bili zasajeni pod njegovim vodstvom in s njegovo pomočjo. Ali si ni s vsem tem postavil najlepši spomenik, ki ga ne bo izgledala burja in ne izprale nevihte s točo, ki tako radi bičajo Kras v poletni vročini? Če bi še živel mladi pesnik Srečko, bi prav gotovo posvetil tudi gozdarju Kafolu eno izmed svojih pesmi. Zdi se, da so kraški borj in njihov gozdar Kafol nekaj, kar ni mogoče ločiti. Pridna roka in opazujoče oko sta boderela pri rojstvu novega življenja deset in deset tisočim mladim borovcem, jelk in drugih dreves. Iz njegove drevesnice v Komnu so romale cele procesije mladih sadik, ki so pogrnale svoje korenine v skopo rdečo prst med razpoke sivega kama.

Ob skrbni negi gozdarja Kafola so se mlada drevesca razvijala in prekrila s prijetnim zelenjem pusto in trdo svino. Raslo je novo življenje, ki je Krasu tako zelo potrebno življenje gozdov, ki miri in zaustavlja silovito burjo, spreminja suho podnebje in ustvarja pogoje za nadaljnjo rast drugim rastlinam.

Pomladne vode — stare vrbe se ra dovedno ogledujejo v vodi, če se lahko okrasijo z mačica mi za prihod pomladi

mogle zatreti ljubezni do svoje narodne pesmi in besede ter ubiti narodne zavednosti.

Prišla je druga svetovna vojna, ki je zamajala fašistično oblast na Primorskem in Nanos je tedaj postal taborišče in zavetišče prvih primorskih partizanov. Heroj Vojko je že pred vojno neštetokrat prehodil podolgem in počez vse nanosko področje, vse dolinice, goščave, gozdeve in grebene, kot da bi slutil in fašisti, ki jih na ta dan nikoli ni manjkalo pri sv. Hijeronimu, ter so začeli množico divjaško razganjati. Nekoč so tudi artilarijo pevovaljo Zvanuta kot organizatorja »protidržavnega« petja, vendar so ga kmalu izpustili. Nobeno nasilje in pregovor na niso v naših ljudeh

čeprav ta ne bi nosila njegovega imena. Vsak, ki danes pride na Nanos, s katerega je prelep razgled po naši Primorski tja do sinjega Jadrana, — vsak, ki obišče Vojkovo kočo in se tam sreča z njegovimi živimi očmi, ki zrejo iz stenških slik, mora priznati, da primernejšega spomenika NOB na Nanosu, kot je ta lepa planinska postojanka, ni bilo mogoče napraviti. Vsi primorski ljubitelji gora in naših naravnih lepot smo lahko skupno s PD Postojna ponosni na to hvalevredno delo. Ob vsakoletnih taborih in tudi ob drugih priložnostih naj bi Vojkova kočica v resnici služila svojemu pravevalu, da so na tej zemlji samo osebovražni tuji. Vojka danes ni več, njegov večni spomin pa je zlasti živ na Nanosu pri planinski koči, pa

Med sežanskimi sejmarji

Ob sejmskih dnevh Sežana ne navadno oživi. Ze v zgodnjih jutranjih urah je na ulicah razgiban promet, ki je v glavnem usmerjen proti živinskemu sejmišču, odkar se čuje zateglo mukanje goved in cviljenje prašičev. Napotil sem se za temi glasovi in se pomel med prodajalce, kupce in mešetarje, ki so se zamišljeno in preudarno gnetli med kravimi in volovskimi repi, ali pa stiskali glave nad vozovi in brodili z rokami po ščetinah kruleših rilčkarjev, presojajoč njihovo plemensko vrednost, ješčnost in težo. Nekoč me je pucukal za rokav:

»Kupujete, ali prodajate?»

Bil je Tone z občine, ki pobira sejmske pristojbine.

»Prodajam«, sem odvrnil in hotel dalje.

»Kaj prodajate?«, me je zadržal Tone in se pripravil, da bi nekaj zapisal.

»Zijalak, sem povedal in mu mežiknil.

»Takse prostok« me je poučil vrli uslužbenec, se dotaknil s kazalcem zamaščenega kape in odhitel naproti kmetu, ki je pravkar pihal debelega vola na sejmišče.

»Devetdeset tisoč dam, ako hočeš, da napraviva pvočez brez tehtanja«, se je nekdo zadržil tik za mojim hrbtom.

»Še pet primakni, pa sva zgovorjena!«, je zahteval drugi.

»Niti dinarja več! Še tako me skrbi, da sem preveč znila.«

»Najbolje bo, da tehtnica pokaže, koliko je vol vreden. Glavo mi vzemi, ako nima čez 700 kilogramov!«

»Saj ne boš veliko izgubil, če ti jo vzamem, ampk jaz kupujem živinče in hočem tebi prav. Udari, strela te vzgla!«

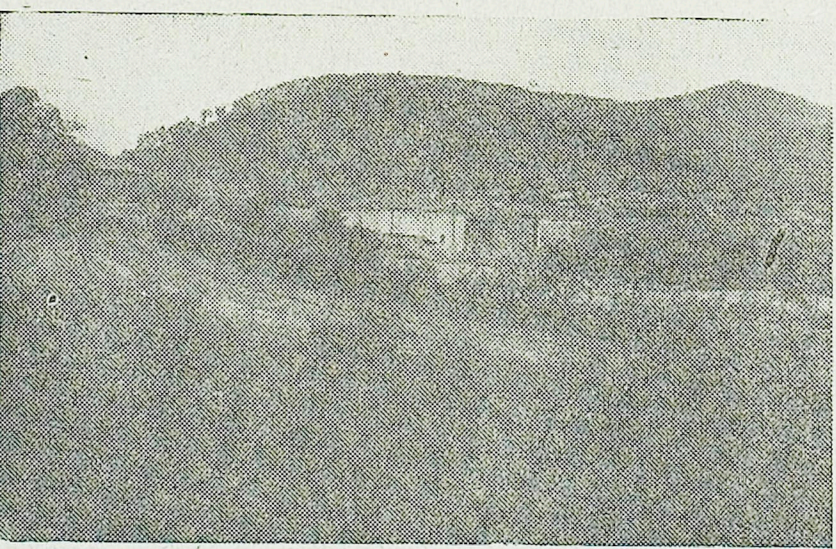
»Kar na tehtnico z volom, Jože! Kaj bi se prepirala? Saj Milan

manjka, ki prihajajo na semenj, da bi videli in slišali, kakšno blago prodajajo in kako se sučejo cene.

Pri »Mohorčiču« na semanji dan težko najdeš prostorček, kje, bi udobno posebal juho, ali popil kozareček pijače. Tradicionalni »likof« se bohoti v vseh prostorih tega starega gostišča. Likof — glasnan, zgovoren, šaljiv, tu in tam tudi neubranu pojoc.

»Ne stiskaj, Dreja, dobro si prodal, lahko odrineš še za liter!«

bodri suhljat možičelj zajemlega

Del Sežane

soseda, ki si je bil potisnil klobuk na teme in si zapenjal suknjič, kakor da hoče oditi.

»Ne morem, Lojze! Doma me čakajo davidi, napol dozdih na njak, spomladanske potrebe vino-grada pa še hčerina možitev«, se je izgovaril Dreja, poravnal račun in se poslovil.

V kolu, slinjen med pivce, je sedel in pokašljeval star Sežanec brez zamaknjeno zrl v kozareček priganja pred seboj in prisluškoval rezgretim glasovom okoli sebe. Nekoč poleg njega je izpraznil prostor, ki sem ga naglo zasedel. Starček se me je nasmehnil in mi prijazno pokimal.

»Prava sejmska gneča, ali ne, nono?«, sem ga ogovoril.

Zimskega časa z dolгими nočmi po mnogih vaseh ne znajo še dovolj pametno izkoristiti. »Strašno dolgi so ti zimski večeri!«, tarnajo včasem in prav radi zahajajo v gostilno, kjer pijejo, pojejo ali kvartajo. Dekleta pa se zbirajo in se razgovarjajo.

Po nekaterih vaseh pa je živjenje le drugačno.

Naše časopisje se za probleme vasi vedno bolj zanima. Lepo jih je načel tudi »Slovenski Jadran«, s čimer si vztrajno utira pot v naša najbolj zakonita naselja. »Včasih sem ga bral sam, danes ga še posojam. mnogo lepega najdem v njem!«, mi veselo zatrjuje sivolasi sosed.

Priznati moram, da so pogoji za kulturno in politično delo na vasi zelo ugodni, neprimerno boljši, kot so bili nekdaj. Vendar pa delo samo ni tako zadovoljivo in marsikje ni obrodilo pričakovanih sadov.

Srečal sem starega Jožeta, ki je vedno sodeloval pri kaki igri in bil celo glavni organizator. »Da, včasih smo zaigrali!«, mi je potegožil, »Miklova Zala, Veriga...! Kar na skednju smo si uredili oler in vsi smo delali z veseljem. Danes pa imajo moderno dvorano in nič ne zmorej...«

Zamišlil sem se. Tudi učiteljica mi je potem pripovedovala, kako težko, »memogoče« je mladino pridobiti, da bi naštiudirala kako igro. »Vsak bi rad le najboljše vloge, — cigana, beracha, siromaka pa noče nihče igrati!«, mi je zatrjevala. Mar je to res? In če je, kje so vzroki? Marsikje je mogoče res mladina malo razvajena. Naša dolžnost, predvsem pa dolžnost prosvetnega kadra je, da mladini prikažemo pomen odrske umetno-

stvi v pravi luči, da se z njo porazgovorimo in ji na lahkoten, razumljiv način predočimo lepote vsake vloge. Če nam bo to uspelo, bomo mladino prav lahko pridobili za odrsko delo. Ne pustimo, da se boudovolaj; starci in zreli možje trkali na prsa, češ, kako miriva je mladina dandanes: »Ko smo bili mi mladi, smo zaigrali...!« Tudi naši prosvetni delavci so za kulturno življenje na vasi marsikje premalo zainteresirani. Nekateri pravijo, da so preobloženi z delom, drugi pa klonijo pred prvo zapreko. Danes imamo po vaseh lepo ureje-

mestom zmanjšala. Če bi vsaka vas naštiudirala v eni zimi samo eno igro, s katero bi potem gostovala po drugih vaseh, bi bili lahko zadovoljni. Ljudem bi s tem obogatili njihovo kulturno življenje, in s tem se bo močno dvignil nivo njihove splošne izobrazbe.

Tudi potujoči kino bi moral večkrat obiskati naše vasi. To je problem vsega okraja in gotovo bi dobro naložili denar, če bi z dobrimi filmi pogosto obiskovali naše vasi. Da ljudje radi obiskujejo k drug, pa klonijo pred prvo zapreko. Danes imamo po vaseh lepo ureje-

Cerkno po bombardiranju leta 1944

ne dvorane, elektriko, razne organizacije nam nudijo materialno pomoč, zato se mora kulturno delo povziti. Naša ljudska oblast dela vse, da bi razliko med vasio in

so prebvalci; nekaterih vasi v vseh letih po osvoboditvi gledali komaj dva ali tri filme. Na svoji zemlji, Kekec in morča Vesno.

Velika pridobitev so za te vasi ljudske knjižnice, saj so v zimskem času knjige v živem prometu. Knjižničarji pridejo marsikje v zadrego, ker ne morejo ustreči vsem željam bralcev. Iz leta v leto se množe knjige v knjižnicah in človek je kar vesel, ko vidi, kako ljudje halstalo po njih. Marsikje so seveda še dela, ki so za naše ljudi še izgubla pomen. Veselje je stopiti ob večerni uri v vaško čitalnico: radio igra, ob mizah pa sedijo mladinci in nekaj starejših in berejo knjige in časopise.

Povsod pa seveda ni tako. Za razvedrilno manjka še povsod šahov in drugih družabnih iger, s katerimi bi fante in može odtegnili od nekoristnega kvartanja in popivanja. V sosednji vasi so si fantje sami kupili šah, učitelj pa je potem vodil šahovski krožek, ki so ga organizirali.

Tudi pevski zbori po vaseh večoma životarijo, čeprav so nekateri med njimi tudi aktivni. Aktivni so tam, kjer je učitelj ljubitelj glasbene umetnosti in dober organizator. To nam dovolj jasno priča, da uspeh zavisi od dobre organizacije, vestnega dela in izbi- bje programa. Pretežke umetne pesmi ne morejo navdušiti mladine — vsaj začeti z njimi ne smemo.

Najbolj sem bil pred kratkim presenečen v vasi, kjer sem zašel na plesni tečaj. Mlada učiteljica je učila razne plesne, med vsakim odmorom pa v prikupni obliki povedala kaj o lepem vedenju. Tam je bila zbrana malone vsa mladina, vasi in celo starejši ljudje. »Tako lepo jo je poslušati, ko govori o obnašanju doma, na cesti, v družbi...«, mi je dejala postaršana ženica. Mar ni to posnemanja vreden vzgled? V tej vasi prav govoro ne bo naredov na plesih, ki so še danes mnogokje zelo pogosti.

O politiki, o rasti in razvoju naše države in o dogodkih po svetu mnog, niso pravilno obveščeni. Organizacije ZK in SZDL po vaseh s'cer deajo, vendar nekoliko preveč zaprtro. Lahko bi organizirali vsak teden kak »tedenski politični pregled.« Cas bi že dobili. Seveda bi morda šlo od začetka malo težje, vendar bi uspeh ne izostal, če bo predavatelj uspel na razumljiv način povedati ljudem do, kar se dogaja po svetu in pri mas. Z mladinci je lažje, oni se zbravjo večkrat, so bolj dojenljivi in tudi bolj željni novic.

S. P.

Vicento Blasco Ibáñez:

= SANCIA =

(Odlomek iz romana »Močvirje smrti«)

Coln se je pomikal proti morju in puščaj za seboj ogromno planjav, na kateri je raslo divje rastlinsivo, ki ga je tu pa tam prekinjala majhna kot britvica svetlikajoča se laguna.

Bila je ravnica Sancia.

Cređa koz, ki jo je varoval deček, se je pasla med grmi in ob pogledu nanjo so se potrkali spomnili legende, ki je dala temu kraju ime.

Tisti s celine, ki so se po končan; žetvi vračali na svoje domove, so spravevali, kdo neki je bila Sancia, ob čigar imenu je strah skrivili ženam obraze. Ljudje z jezera so takrat začeli bajati otroško bajko, ki so jo poznali iz najnežnejših let svoje mladosti.

Legenda je pripovedovala, da je pastirček, prav tak kot je zdaj hodil po obali, pred mnogimi leti imel ob tej obali čredo koz.

To se je zgodilo pred tolikimi leti, da niti stari Paloma ni poznal dečka te pripovedke.

Deček je živel kot divjak in v jutrih, ko je vladala nepopisna žušina, so ribiči iz daljave čuli njegov ponavljajoč se klic: Sancia! Sancia! ...

Sancia je bila majhna kača njegova edina tovarišica, prijateljca, ki je na njegove klice pritekla, da popije mleko najlepše kose, ki jo je pastirček pomolzel nalašč zanj.

V opoldanskih urah je deček igral na preprosto piščalko in kača se je ob njegovih nogah vzpenjala na rep, kot da bi hotela plesati ob zvokih tega grobega glasbila.

Ob drugih priložnostih je pastirček odvil klopčič, v katerega se je kača zavila, in jo položil na obalo, nato so je smejal ob pogledu na Sancio, ki se je v hipu zopet zvila.

Spet drugič, ko se je naveličal teh iger, je šel za kozami na nasprotni konec doline in kača mu je sledila kot pišček, se mu ovijala okrog nog, se povzpela do vratu in ko je prišla tja gor je obmolvjala kot mrtva. Svoje demantne pundeje je zapicila v prijateljevo, in on je čutil, kako se mu ob skanju malega trikotnega žrela dviga puh na obrazu.

Prebivalci jezera so ga imeli za časovnika in modreca, ženske, pa, ki so kradle drva v Albuferi*, so se, ko so ga opazile, prekrizale, kot bi v del, samega sakana.

Le tako so si vsi lahko razlagali, kako da more pastirček živeti v pasteh divjine. Kača, ali bolje hudoba, ga je varovala.

Kača je rasla, deček pa je postal mož. Nekega dne ga ljudje niso več videli; odšel je kot vojak v Italijo. Nobene črede v dolini niso videli in pastirji, ki so od časa do časa prihajali, niso šli globoko v makijo**, ki je skrivala smrdljivo vodo.

Sancia pa je medtem, ker ni dobivala več mleka, ki ji ga je bil dajal deček, lovila divje zajce v Dehesi.

Preteklo je osem ali deset let. Nekega dne so prebivalci Sežana videli prihajati po cesti, ki pelje v Valeno**, vojaka, shujšanega in bolehnega grenadirja, ki se je opiral na kol. Na rami je nosil nahrbtnik, črne golenice, ki so mu segale do kolen in bel jopič z rdečimi znaki in kot mitra visok klobuk mu je prikrival razmršene lase.

Kjub velikim brkom so ga spoznali: pastir je bil, ki se je vrčal na svojo zemljo.

Zavil je na stezo, ki je vodila v gozd, šel ob jezeru in prišel na močvirnat obalo, kjer je nekoč pasel svoje kose.

Našel ni ničesar več.

Kačji pastirji so s prijetnim brečanjem letali z grma na grm in v majhnih lagunah stoječo vodo so skakali k rastlinc, ki so se prestrašile prisotnosti človeka.

— Sancia! Sancia! — je ljubko zašepetal pastir. Tišina.

Tiho je prišla do njega, žalostna pesem ribiča, ki je ribaril na odprtem jezeru.

— Sancia! Sancia! — je ponovil mož na ves glas.

In potem, ko je ponovil večkrat to ime, so se začele trave premikati in čul je preskakanje majhnih trstov, ki jih je lomila teža prihajajočega, plazečega se telesa. Med ločjem v višini njegovega obraza se je zasvetilo dvojje živahnih oči in prikazale se je sploščena glava, ki je silkala z dvocephnim jezikom. Plazilec se je zagnal in vojak je začutil, kako je nekaj mrzlega steklo po njegovi krvi in kako je dihanje mahoma spremenilo svoj ritem.

Bila je Sancia!

Da, bila je Sancia. Toda postala je velika, ponosna. Dvignila se je v višino moza in krožila z repom v daljavi med grmi. Njene luske, so bile mnogobarvne in njeno telo je bilo debelo kot borovo deblo.

— Sancia! — je zavpil mož in se skoraj iz strahu umikal. — Kako si zrasla! ...

Hotel je bežati.

Toda stara prijateljica ga je po prvem hipu neodločnosti spoznala in se ovila okoli njegovih ramen, stisnila s svojo hrapavo kožo, ki jo so stresali krči.

Pastir je skušal ublažiti objem.

Spusti me, spusti me, Sancia! Ne objemaj me ... nikar! Prevelika si postala, da bi se lahko igrala kot nekoč! ...

Čutil je, kako mu je stisnila roki. Gobec se je bližal njegovemu obrazu kakor prej in med brki je začutil rahlo dihanje, ob katerem se je zgrozil. Medtem so se neizprosni obroči tesnili in se vedno bolj stiskali, dokler ni mož, začuden in z zdroljenimi kostmi padel na tla, ovit s kačjimi zavoji.

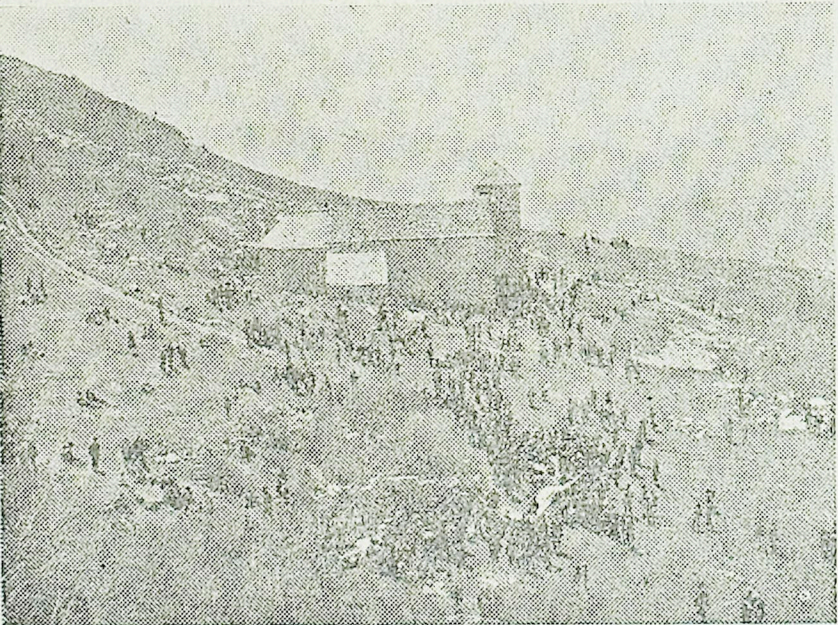
Nekaj dni kasneje so ribiči našli njegovo truplo. Tako je umrl pastir, zasušil in ubil ga je objem njegove stare prijateljice.

Potniki v dolnu, ki niso bili domačini, so se bajki smejali, toda žene so, nemine, zvoile z nogami, kot bi vzdihli, ki so prihajali iz globine doline v bližini njihovih kril, bili vzdihli Sancie ...

Prevedel M. Brecej

*Albufera = vodni bazen

**makia = goščava

Pri Sv. Hijeronimu na Nanosu so se po prepovedi zbiranja na Matičkovki shajali planinci ob Binkoštih

O POSVOJENIH OTROCIH

(Nadaljevanje in konec)

ZANIMIVI SO POGOJI, KI JIH ZAHTEVA KRUSNA MATI ZA POSVOJITEV

Navadno žena ne ve drugega razloga za posvojitev, kot da si želi otroka, ki ga sama ne more roditi. Prav odkrito in vztrajno pa zahteva od posvojenega otroka gotove kvalifikacije. Zaželi si n. pr. da mora biti deklica inteligentna, hči takih in takih staršev, določene narodnosti, barve oči in las ter temperamentna. Mati pri teh zahtevah vztraja, čeprav ji razložijo, da so takšne zahteve nesposobne. Prav tako se dogaja, da adoptivni oče zahteva dečka, za katerega upa, da bo izpolnil vse njegove načrte.

Res je, da večina zakonskih parov nima takih preglavic s tako natančno postavljenimi zahtevami in nesprenemljivimi pogoji. Ljudje, ki zahtevajo od posvojenega otroka gotove kvalitete, imajo po navadi slab življenjske izkušnje. Otroka si želijo zaradi lastnih težav, ki jih pa tudi otrok navadno ne more odstraniti. Žena, ki je živela življenje brez ljubezni, zahteva od otroka, da ji to nadomesti in zato nikdar ne želi, da bi otrok odrasel, se osamosvojil ali se celo poročil. Mati, ki od svojega dekletca pričakuje, da bo dosegla vse tisto, kar njej sami ni uspelo, bo prej ali slej razočarana.

V zakonih brez otrok opazimo mnogo stvari, ki niso v resnici nič drugega kot želja, da bi jih imeli. To željo lahko pokriva celo zunanost, ki ne obeta veliko. Nervozna ali osorna žena, grta mož in celo ne preveč čisti in vzorni zakonski par lahko skriva v sebi nežno ljubezen in toplo srce, ki

ga bo pokazal ob otroku. Če so motivi, ki vodijo ljudi pri posvojitvi, pravilni in zdravi, se lahko marsikaj reši in popravi in otroka bodo vzgajali z uspehom.

KATERI LJUDJE IMAJO POGOJE, DA POSTANEJO ADOPTIVNI STARŠI

Brez ozira na socialno stanje in materialne prilike, v katerih živijo, bomo njihovo sposobnost lahko spoznali v razgovoru z njimi, posebno kadar govorijo o drugih, o svoji rodbini ali o medsebojnem spoštovanju v zakonu. Strokovnjaki pravijo, da je zakonsko področje najbolj plodnosno za družinska raziskovanja.

Napačno je mnenje bodočih staršev, če mislijo, da se nima nihče (niti socialni delavci, ki so za to poklicani) pravice vtikati v njihovo razmerje, ter da zadostuje njihova karakteristika, družbeni položaj in želja po otroku. Pri tem pozabljajo, da bodo pri vzgoji našli na težave, ki so potrebne mnogo poguma, da te težave premagajo. Mogoče pri vsem treznem premisleku ne bodo mogli sami najti uspešna sredstva, kajti nujno je, da tako adoptivni kot tudi pravi starši sprejmejo pri vzgoji gotova tveganja.

Vprašanje ni v tem, da zvemo, ali bo otrok zadovoljil vsem zahtevam in potrebam adoptivnih staršev, bolj važno je vprašanje, kako se bodo vedli starši, ko se

bodo tega zavedli in ali bodo lahko otroku še naprej izkazovali pozornost in nežnost, ki jo potrebuje. Nikogar ni, ki bi lahko dal staršem garancijo ob posvojitvi, zato morajo sprejeti otroka ne glede na to, ali bo odgovarjal njihovim željam in ali bo izpolnil njihova pričakovanja.

Prožnost in sposobnost gledati resnici v oči, potrebujejo starši predvsem takrat, ko morajo otroku povedati resnico o posvojitvi. To je praksa, ki so ji vsi priznali veliko važnost, kajti nobenega smisla nima tajiti ali prikrivati, resnica pride slej ko prej na dan. Včasih nastanejo komplikacije, ko se spoznajo pravi in krušni starši. To se je dogajalo zlasti tistim, ki so posvojili vojne sirote.

Pusti in prazni dom, v katerega pride otrok, oživi in na novo zaživijo tudi adoptivni starši v nežni skrbi in toplih čustvih, čeprav ne manjka tudi skrbi in težav. Prazno življenje zakonskega para brez otrok dobi vsebino, polnost in tudi skrb, kar lahko dajo samo otroci.

Za krilo so v modi zopet rute. Resice porabimo za spodnji rob in za žepe.

Naša kuhinja

RAGU Z RIZEM

30 dkg teletine ali drugega mesa, slana voda, 1/2 zelene, javorov list, 1/2 večje cvetače ali cela manjša, žlica moke, malo limoninega soka, 25 dkg riža, kostna juha, sol, kosček margarine.

Meso zrežemo na kocke in ga pristavimo v majhno količino vode. Kost damo kuhati posebej z vso zelenjavo za juho. Ko meso prevre, mu dodamo še na kocke zrezano zeleno, javorov list in na cvetke razdeljeno cvetačo.

Omak naj počasi vre, da ostane sestavine cele. Proti koncu kuhanja omako zgostimo z žlico moke, ki jo prej razžvrkljamo z mrzlo vodo. Okisamo jo z limoninim sokom.

Riž preberemo, operemo in zalijemo s še enkratno količino vroče, slane kostne juhe.

Dodamo mu še kosček margarine. Posodo z rižem postavimo za 25 minut v pečico ali pa ga počasi kuhamo pokritega na robu štedilnika. Kuhanega natlačimo v obroče za kolače (z luknjo v sredi), ki ga prej oplaknemo z vodo; nato riž iz njega previdno zvrnemo na večji krožnik.

V sredino damo pripravljen ragu in jed serviramo.

OHROVT Z OVSENIMI KOSMICI

Na 10 dkg kosmičev vzamemo 1/4 litra vode in denemo to kuhati. Medtem prepražimo na masti ali na sesekljani slanini na drobno zrezan ohrovt, ki ga zalijemo z malo vode in dušimo. Ko je ohrovt mehak in kosmiči kuhani, oboje zmešamo. Jeli začnimo še s kumino, poprom in soljo. Jed mora biti gosta. Izboljšamo jo zelo, če v kosmičih kuhamo kos govedine ali svinjine. Poseben okus da tej jedi bravina.

KOLAČ Z VLOZENIMI ČESNJAMI

150 g margarine, 200 g sladkorja, 2 jajci, 250 g moke, 25 g krompirjeve moke, 1/2 zavitka pecilnega praška, 1/2 skodelice mleka, 1 žlica ruma, sok in lupinice od pol limone, prav malo soli, 30 dkg dobro odcejenih vloženih česenj. — Glazura: 80 g sladkorne moke, malo česnjevega soka, limonin sok, malo narezanih mandeljnov.

Margarino, sladkor in jajca penasto umešamo, nato pa dodamo moko in ostale dodatke in zmešamo v testo. Pridenemo še dobro odcejene razpolovljene česnje. Testo nato denemo v pomaščen in z drobtinami potresen model za kolače in ga pečemo 1 uro. Pečenega previdno zvrnemo, ohlajenega okrasimo takole:

Sladkorno moko zmešamo s precejnim sokom od česenj, ki ga damo le toliko, da je glazura lepo tekoča. S to glazuro, ki je roza barve, polijemo kolač tako, da ostanejo še prazna mesta. Ko se ta glazura strdi, kolač oblijemo še z belo glazuro, ki jo naredimo iz sladkorja in limoninega soka.

Drobni nasveti

Kadar opravljate umazano delo, se vam nesnaga ne bo nabirala za nohti, če jih prej potisnete v miho.

Od cigarete osmojeno pohištvo, seveda če ni preveč ožgano, lepo očistite, če ga drgnete s surovim krompirjem, ki ga namakate v mehak pepel.

Jajčne madeže, prav tako kot krvave, čistimo vedno z mrzlo vodo.

Kadar je kolač pečen, toda še vedno bel, ga namažite s sladko vodo in denite še nekaj minut v pečico.

Če so vam cvetlice v lončkih napadli črvi, jih zalijte nekajkrat z vodo, v kateri so se kuhale saje. Črvi kmalu poginejo.

Če šivate gumbe na permice, morate vedno namazati sukanec z voskom ali s parafinom, da ne potegne s seboj perja.

Tudi ključavnice je treba od časa do časa očistiti. Dobro jih moramo izpihati in nabrizgati s strojnim oljem. Tako si prihranimo velikokrat precej jez in marsikak zlomljen ključ.

Cevlje, ki so umazani od prepogostega mazanja s kremo, dobro očistimo s ostanki iztisnjene limone.

Pečenka bo okusna in bo imela lepo zapečeno kožico, če je hoste med pečenjem polivali od časa do časa z vročo vodo in pekli v vroči pečici.

Črni čevlji bodo posebno bleščeči, če jih, potem ko ste jih namažali s kremo, drgnete z zmečkanim časopisnim papirjem.

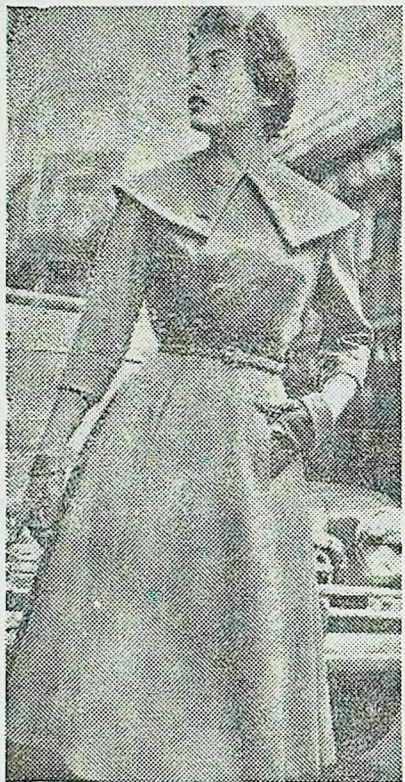
Bradavice izginejo, če jih 8 do 10 dni natirate z medom.

Čaj obdrži svojo barvo, če vržemo vanj takoj, ko zavre, kosček sladkorja.

DANES NEKAJ O MOŠKI MODI

Novosti in posebnosti, čeprav so včasih zasnovane na kaj čudnih zamislih, niso v ženski modi nič izrednega. Toda Pariz je dokazal, da se to lahko zgodi tudi v moški modi. Izmislili so si namreč novost — usnjene kravate, ki jih lahko dobite za vsako prilikost.

Te kravate imajo brezhibno zavezan voz, s tenkim jermenikom pa si jih moški pripenje za vratom. Seveda so nastali takoj tudi modni predpisi, kdaj in ob kateri priložnosti je treba nositi te ali one kravate. Na primer: kravato iz svinjskega usnja k športni obleki, živobarvne kravate iz ševroja (posebne, tenke vrste kozjega usnja, zelo mehkega) nosijo zvečer, za izredno svečane prilike pa se baje najbolj podaja kravate iz črno obarvane kačje kože.

Volnena spomladanska obleka z zelo širokim ovratnikom

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

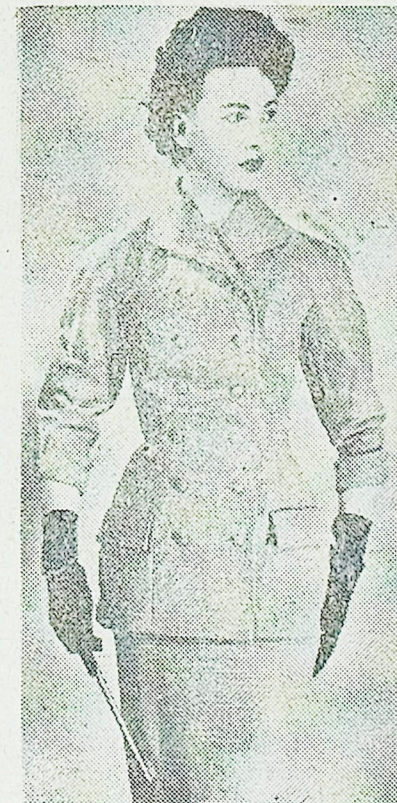
OPERIRANI DEL JETER SPET LAHKO ZRASTE

Medicinski strokovnjaki filadelfijske univerze v ZDA so ugotovili, da del jeter, ki so ga odstranili z operacijo, lahko v določenem času spet zraste. Zdravniki pravijo, da so jetra prav zaradi tega eden najbolj zanimivih delov človeškega organizma, kajti te lastnosti poleg nohtov in las nima noben drug del telesa. Do tega odkritja so prišli zdravniki pri proučevanju raznih virusov, ki povzročajo rak.

Celice jeter rastejo in se razvijajo enako kot celice raka. Znanstveniki so raziskali substanco jeter in substanco raka, da bi ugotovili, ali drži star domneva, da celice raka potrebujejo za svojo rast protisinske (beljakovinske) snovi, ki jih dobivajo iz drugega tkiva. S to domnevo so namreč razlagali značilno slabljenje ljudi, ki so zboleli za rakom. Za poskus so raka prenesli na podgano. Z najfinjšimi

pripravami so zdravniki okuženi podgani izrezali dve tretjini jeter. Takrat se je izkazalo, da prejšnja domneva ne drži. Jeter so namreč začela zelo hitro rasti. Že 48 ur po operaciji v določenem času so dobila svojo prvotno obliko in velikost. Pri poskusih se je pokazalo, da se je vcepljeni rak pri podgani z izrezanimi jetri razvijal mnogo hitreje, kot pri oni z celimi jetri. Tako so prišli do sklepa, da rast jeter povzroča nekaj, kar si lahko navedemo tudi celice raka, da pospešijo proces lastnega oživljanja.

Pri teh poskusih so prišli tudi do pomembnega odkritja, da na razvoj raka močno vpliva kemični ustroj napadenega telesa. Ta kemični sestav se v skladu s stopnjo bolezni napreduje spreminja. Prav gotovo bodo te ugotovitve mnogo pripomogle v spoznavanju raka in v borbi proti tej nevarni bolezni.

Dve dvodelni obleki za pomlad — H linija

Predsednik izvršnega sveta LRS B. Kraigher prevzel pokroviteljstvo nad zletom „Partizana“

Prejšnji teden je obiskala predsednika Izvršnega sveta Slovenije Borisa Kraigherja delegacija pripravljalnega odbora za pokrajinski zlet „Partizana“ v Kopru. Delegacija je naprosila predsednika Kraigherja, da bi prevzel pokroviteljstvo nad zletom, ki bo 11. in 12. junija v Kopru.

Na tej telesno-vzgojni in politični manifestaciji so sodelovalo blizu desetstisoč telovadcev iz vseh primorskih okrajev ter iz Gorenjske, Notranjske in Ljubljane z okolico.

S pripravi na zlet se ukvarja že postavljeni odbor, v katerem po vrsti posameznih nalog (propaganda, priprava zletišča, organizacija itd.) delajo razni pododbori. Tako je propagandni odbor že poskrbel za zletne značke, sklenil je izdati tudi priložnostno programsko zletno brošuro, ki bo nekakšen vodič po Kopru nasploh in bo zanimiva tudi s turističnega vidika.

Turneje gredo h koncu

Naše nogometne enajstorce zaključujejo te dni svoje turneje po vseh kontinentih. Crvena zvezda in BSK, ki sta gostovala v nekaterih državah Južne Amerike, se s slabimi uspehi vračata domov, da bi se lahko temeljito pripravila za bližnji začetek nogometnega prvenstva. Po vestih sodeč, imajo Beograščani veliko število poškodovanih igralcev, to bo nedvomno porazno vplivalo na potek prvenstva. Dobro se je odrezal skopeljski Vardar, ki je v Turčiji zabeležil kar dve zaporedni zmagi.

V prihodnjem tednu se bodo verjetno vse »izletniške« skupine vrnile domov. Nato naj jim pa FSJ izreče svojo »pohvalo«, ki jo zaradi neresnosti in podcenjevanja odgovornosti do domovine zaslužijo.

Svetovno prvenstvo v hokeju na ledu

Danes se začne v Zapadni Nemčiji svetovno prvenstvo v hokeju na ledu. Po prijavah moremo soditi, da bo letošnje prvenstvo, vsaj po kvaliteti, preseglo vsa dosedanja. Favoriti so kanadski hokejisti. Kakor pa kažejo zadnji rezultati, bo tudi njim trda predla, saj so v nedeljo zapustili Prago, kjer so igrali s češko reprezentanco, z neresnim rezultatom 3:3. Čehi še vedno pomenijo v tem športu velesilo. Njihove zmage

na mednarodnih in tudi svetovnih prvenstvih so bile številne, zaradi tega z zanimanjem pričakujemo njihovega nastopa.

Jugoslovansko moštvo, ki je sestavljeno v glavnem iz beograjskih igralcev, je že odpotovalo v Nemčijo, kjer bo takoj odigralo svojo prvo tekmo z nevarnim nasprotnikom Avstrijo. Tudi povprečen plasman naše ekipe bo pomenil uspeh.

SLABO VREME POVZROČILO ZASTOJ

Nogometno prvenstvo koprškega centra je bilo v nedeljo zaradi slabega vremena preloženo za teden dni, tako je položaj v lestvici ostal nespremenjen. Na morebitne spremembe in presenečenja bomo morali počakati do naslednje nedelje.

Bo Karaklajič novi prvak v šahu?

Danes igrajo v Novem Sadu zadnje kolo šahovskega prvenstva Jugoslavije. Proti vsem pričakovanjem se je povzpela na vrh lestvice mladi mojster Karaklajič, ki je za celo točko pred velemojstrom Gligoričem, dve pred Rabarjem, še več pa pred Matanovičem in Ivkovom.

V zadnjem kolu se bo boril Karaklajič z Gligoričem. Medtem ko bo Karaklajič igral na remi, ker mu bo to zadostovalo da osvoji prvo mesto, bo moral Gligorič za zmago napeti vse sile. Le tako se bo lahko pridružil Karaklajiču na vrhu lestvice. V tem slučaju bo podelitev naslova preložena. Karaklajič in Gligorič se bosta morala ponovno sestati in v

Med sežanskimi sejmari

(Nadaljevanje s 7. strani)

jev hočejo izkoristiti obisk sejma tudi za razne opravke pri oblatih, zdravniku in podobno. Tako je bilo vedno na podeželju.

Gospodarsko in kulturno razvijajoče se obmejno mesto iz leta v leto bolj zasenčuje nekdanjo sejmisko tradicijo Sežane. Skozi njeno osrčje, koder so se nekoč počasi pomikali težki »parizarji« proti Trstu, danes v živihnem avtomobilskem prometu utripa široka asfaltna cesta. Ob obeh njenih straneh pa se bleste beli industrijski objekti, ki pojo zanosno pesem svobode in novega življenja novemu človeku. Po nedavno golih, rahlo napetih pobočjih, rastejo od tal moderna bivališča in hrami znanja ter prosvete. Vse to je poglajlo in poganjalo iz semena žuljev in duha socialističnih ljudi, ki so si priborili nove pogoje življenja in si uporno gradijo veliko bodočnost.

Zvan Jaša

Delasanta se je vrnil z dirke okrog Egipta

medsebojnem dvojcu odločiti, kdo bo dosegel najvišji državni šahovski naslov.

Od ostalih preseneča slabi plasman Matanoviča, ki je začel kot favorit, in Puca, ki ni dosegel niti petdeset procentov dosegljivih točk.

OBJAVA

Dne 13. II. 1955 je izginil JEREBICA PAVEL, rojen 26. IX. 1940, doma iz Krkavč št. 54. Obleden je bil v dolge, sive hlače in rumenoredč pulover, visoke rjave čevlje, suknjica ni imel. Fant je visoke postave in svetlih las. Kdor o njem kaj ve ali ga je videl, naj sporoči materi v Krkavče ali najbližji postaji Ljudske milice.

Mali oglasi

S TAKOŠNIM NASTOPOM sprejmemo VAJENCA za železniško stroko in VAJENCA za urogerijsko stroko. Pogoji: dovršene 4 gimnazije ali osemletno šolo. Ponudbe poslati na Trgovsko podjetje »Mavrica«, Izola ali osebno v Izoli, Verdijeva ulica 1.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 50.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadran« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo

„Poslušajte in govorite“

17. LEKCIJA

The Minister is coming from the factory. Mr. Grey is giving a key to him. He is coming (going, giving...) Tvorjenje vprašanj: He is coming. — Is he coming? — They are going — Are they going? — You are going to your office. — Are you going to your office? — You are coming from the station. — Are you coming from the station? — Mr. Grey is putting his cigarettes in his pocket? — Is Mr. Grey putting his cigarettes in his pocket? — Mrs. Grey is taking her hat from a box. — Is Mrs. Grey taking her hat from a box? — We are getting our letters from the postman. — Are we getting our letters from the postman? — You are giving a cigarette to me. — Are you giving a cigarette to me? — Are you going to your office? — Yes, I am going to my office. — Are you coming from the station? — Yes, I am coming from the station. — Is Mr. Grey putting his cigarettes in his pocket? — Yes, I am putting his cigarettes in his pocket. — Is Mrs. Grey taking her hat from a box? — Yes, Mrs. Grey is taking her hat from a box. — Are we getting our letters from the postman? — Yes, we are getting our letters from the postman. — Are you giving a cigarette to me? — Yes, I am giving a cigarette to you. — Am I saying »Thank you« to you? — No, you will say »Thank you« to me. Thank you. — He said »Thank you« to me then. He got a cigarette from me. He is putting his cigarette in his pocket now. — My cigarette is in my pocket. Vprašanja za istodobnost dogajanja: Are you coming here? — Za navadno redno dogajanje: Does he go on a bus? — Do you give your ticket to a man? Za bodočnost: Will you, friend come here? — Za preteklost: Did he go to London? — Is he here? — Yes, he is here? — Yes, he was here. V odgovorih pa ni treba vselej ponavljati celega dolgega stavka, lahko ga skrajšamo. Is he here? — Yes, he is. Namesto: Yes, he is here. — Was he in his room? — Yes, he was. — Am I early? — Yes, you are. — Are they late? — Yes, they are. — Are you there? Yes, we are. — Yes, I am. — Were you there? — Yes, we were. Yes, I am. — Is Mr. Grey in his office? — Yes, he's in his office. — Is Joan Grey in her office? — Yes, she's in her office. — Is Mrs. Grey in her kitchen? — Yes, she is. — Is your friend in London? — Yes, he is. — Is your car in your garage? — yes, it is. — Are your hat and your coat in this room? — Yes, they are. Are you and I friends? — Yes, we are. — Am I your friends? — Yes, you are. — Was Mr. Grey in London yesterday? — Yes, he was. — Were he and Mrs. Grey in Northgate yesterday? — Yes, they were. — Were you and I in this room yesterday? — Yes, we were. — Thank you. — Obisk pri Greyevih: Gospa Grey praznuje rojstni dan in dobiva darila. Joan: Mother! — Mrs. Grey: Yes, Joan. — Joan: Are you in the dining-room? — Mrs. G.: Yes, I am. — Joan: Good morning, Mother. This is your parcel. — Mrs. G.: Oh, thank you, Joan. Is it a clock? Joan: Yes, it is. — Mrs. G.: Oh, thank you. I'll put it in my room. — Joan: The postman gave this parcel to me. It's your parcel. Your name is on it. Is

it a book? Mrs. G.: Yes, it is. It's a new book. It's from Mrs. Black. (Gospa Grey bere pismo...). Mrs. Grey: Mrs. Black was in London yesterday. Her son is in London. He goes to a school in London. She and Mr. Black went to his school in Mr. Black's new car.

RADIO KOPER

NAJVAŽNEJŠI PROGRAMI od 27. 2. do 5. 3. 1955

NEDELJA, 27. II.: 8.15 Z domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 V veseljem ritmu; 9.30 Mladinski oder: Čestnaja vabi v svate; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Mikrofon je vaš! Primorski zbori, ansambli in solisti, amaterji pojo in igrajo; 15.30 Naši kraji in ljudje: Ob istrskem ognjišču; 16.00 Promenadni koncert; 16.30 Izbrano cvetje z domače grede; 21.00 Nedeljski ritmi; 21.30 Glasbeni mozaik; 22.00 Plešite z nami.

PONEDELJEK, 28. II.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Pomladne cvetke z domačih gajev; 15.00 Čistimo svoj jezik; 15.10 Veder ponedeljkov glasbeni album; 16.00 Sport doma in po svetu; 16.30 Naš tedenski skladatelj in njegov glasbeni portret: Cesar Franck; 19.15 Kontrasti v ritmu; 20.15 Z narodno pesmijo po Srbiji; 20.30 Operetne melodije; 21.05 Nočni koncert komorne glasbe; 22.00 Plesna glasba.

TOREK, 1. III.: 11.00 Šolska ura; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Pojo fantje na vasi in ženski vokalni kvartet Radia Ljubljane; 15.00 S knjižne police; 15.30 Skladbe H. Batha in G. Gersvina izvaja pianist Borut Lesjak; 15.30 Ali veš, kaj je to? Pisan spored glasbenih ugank; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 19.15 Tirolski zvoki; 20.30 V. Bellini »Norma«.

SREDA, 2. III.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Kulturno življenje na Primorskem; 15.15 Nove melodije — novi ritmi; 15.30 Glasbena kronika doma in po svetu; 15.40 Koncert pianista G. Devetaka iz Gorice; 16.00 Zdravstveno predavanje; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Pojo »stari« in »mladi« pevci zabavne glasbe; 20.15 Narodne pesmi in kola; 20.45 Skladbe v izvedbi okteta Borut Lesjak; 21.05 Nočni koncert; 22.00 Plesna glasba.

ČETRTEK, 3. III.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Od Triglava do Jadrana; 15.15 Operne ouverture, intermezzi in baletni motivi; 16.00 Narava in tehnika; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Igrajo nemški zabavni orkestri; 21.05 Nočni koncert komorne glasbe; 22.00 Plesna glasba.

PETEK, 4. III.: 11.00 Dopoldanski orkestralni koncert; 13.45 Glasba po željah; 14.40 Domači zvoki: Igrajo veseli godci in vaški trio; 15.00 Kulturno pismo; 15.10 Tisoč taktov melodij iz filmov, operet in revij; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 19.15 Ciganske melodije; 20.15 V ritmu starih valčkov; 20.30 Bosanske sevdalinke; 21.05 L. v. Beethoven: Overture Fidelio, violinski koncert; 22.00 Plesna glasba.

SOBOTA, 5. III.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Kmetijske in pastirske narodne pesmi; 15.00 Žena in dom; 15.30 Iz zakladnice slovenskih samosplovov; 16.00 Morja široka cesta; 16.10 Nekaj novosti iz naše diskoteke; 19.15 Ritmi za klavir; 20.15 G. Gershwin: »Porgy in Bess« — I. dejanje; 21.00 Radijska igra; 22.00 Prosimo za ples.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek _____

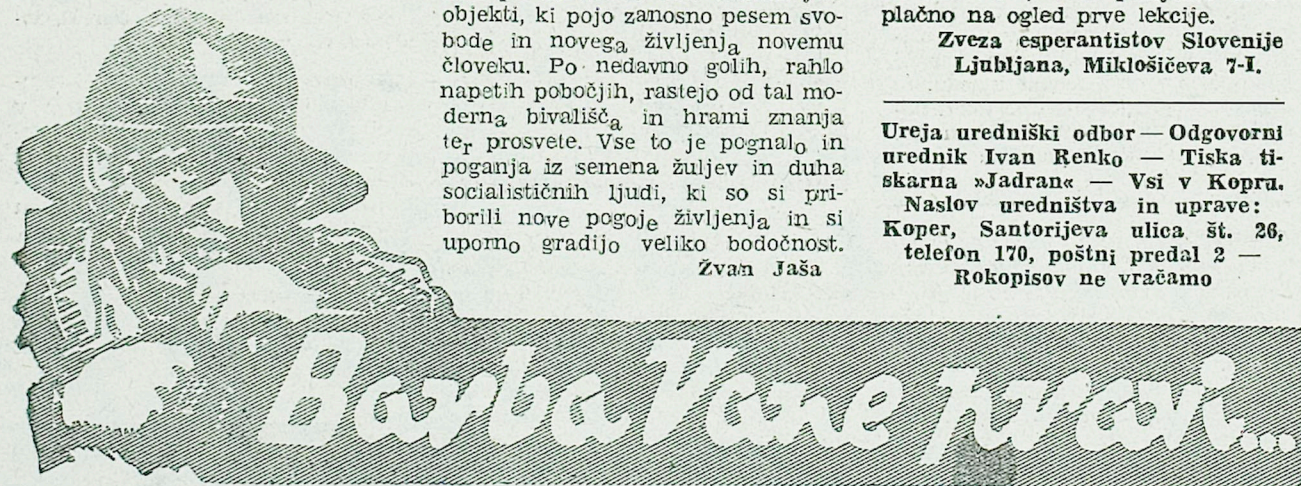
Bivališče _____

Pošta _____

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne _____

(Lastnoročni podpis)

Barba Vane pravi...

Od vseh pisem, ki sem jih dobil pretekli teden, me je najbolj razveselilo tisto iz Dekanov. Kolektiv tovarne »lakotov« mi namreč kolektivno sporoča, da se strinja z mojo kritiko in obljublja, da bodo zadevo uredili. Zamerijo mi le to, ker nisem povedal, da lesena šara ni njihova, ampak spada v inventar mižarskega podjetja in ker nisem omenil, da bi se lahko uprava združnega doma tudi že zganila in uredila dvorišče. Seveda zamujeno rad popravim. Sploh pa se mi zdi, da je vsa vas precej zanemarjena in se bom moral najbrž enkrat od tem posebej pogovoriti z občinskimi možmi.

V Piranu pa se mi je potožil stari Tartini. Rekel mi je, da mu je strašno dolgčas, ker mu razen Kranjskih komedijantov in pevcev iz Ljubljane in Roke v tej gledališki sezoni še nihče ni delal družbe. Mimogrede sem opazil še zanimivo gostinsko novost. Kar v treh lokalih sem namreč videl, da so sendviči in torte uvrščeni med pijače. Sprva sem mislil, da je to res nekaj za popiti, ko pa sem naročil, sem se prepričal, da gre nemara le za tiskovno pomoto na ceniču.

Ogledal sem si tudi staro mestno obzidje in lepo videl vse tiste raz-

poke, ki jih komisija za varstvo spomenikov še ni opazila. Pravijo, da ji to ne dela časti, jaz pa ne vem, kaj bi rekel, ker se na to bolj slabo razumem; verjetno pa je le res tako. Ustavil sem se še pred zgradbo mestnega muzeja in ugotovil, da se reklama na stranski fasadi čudovito ujema s stilom zgradbe, še bolj pa s karakterjem ustanove, ki v njej vedri.

Ker mi je bilo vsega tega kmalu dovolj, sem se počasi odpravil proti Portorožu. Še dobro, da sem jo pravočasno pobrisal, kajti zvečer je bilo vse mesto pod vodo. Tako se je zgodilo, da so morali natakarji hotela Metropol nositi zapoznele goste na ramenih celih petdeset metrov daleč. To je bil menda v vsej zgodovini gostinstva edini primer, da so morali natakarji nositi iz hotela trezne goste. Zato je tudi vredno, da ga zabeležim.

V Portorožu me je najprej zanimalo, čemu je potrebno uničevati park z bifejem »Jadran«, ki je med najlepšimi v tem našem letovišču. Povedali so mi, da je plesišče mnogo bolj potrebno, predvsem pa bolj donosno in nam zato ne sme biti žal nekaj žrtvovati. Ker že dolgo več ne plešem, najbrž nisem dovolj kompetenten, da bi znal to pridobitev

pravilno vrednotiti; zato me tudi niso mogli prepričati.

Ko sem tako postopal po mestu in čakal na avtobus, sem zagledal nekakega človeka, ki jo je nihal z »lojtro« na ramah proti Ljudskemu domu. Ze sem mislil, da ima kakšne slabe namene, ki dišijo po kriminalu. Bilo je namreč že pod noč. No, pa so mi povedali, da je to portoroški kinooperator, ki mora pač imeti lastno lestvo, če hoče priti v svojo kabino. Stopnice so namreč pozabili narediti. Res je sicer, da je zanj nekoliko nerodno prenašati vsak večer »lojtro« kakor kakšnemu dimnikarju, ima pa vse to tudi svojo dobro stran. Če je film gledalec všeč, enostavno spodmaknemo lestvo in operator ga mora vrteti, dokler se vsi ne naveličajo gledati. Nato seveda operatorja milostno spustijo iz kletke. Portorožani pričakujejo, da bo njihov kino prav zaradi tega zaslovel po vsem svetu, za kar naj bi poskrbeli turisti, ki jih bo omenjena znamenitost prav gotovo še v večjem številu privlačila na naš Jadran. Saj kaj podobnega nimajo niti v San Remu.

Jaz jim od vsega srca želim, da bi bilo res tako.

Pozdrav

vaš Vane.

Raziskovalci v večnem ledu in snegu

Zadnje čase se je spet povečalo zanimanje za Antarktiko, edini neobljedeni kontinent. Na to celino je pred kratkim odrinila ameriška oprava, medtem ko se pripravljajo na pot britanska ekspedicija, ki ima v načrtu, da prečka kontinent od Atlantskega oceana preko Južnega tečaja do obal Tihga oceana.

Načrt ni nov. Ta podvig je poskušal uresničiti že leta 1914 britanski raziskovalec Ernest Shackleton.

Medtem ko so se začeli šele zadnje čase resneje pripravljati, da bi raziskali Antarktiko, to nepoznano celino na Južnem tečaju, že dolgo vztrajno prodirajo na Sever. Američani in Rusi kar tekmujejo. Njihove ekspedicije raziskujejo nepregledna področja, pokrita z večnim snegom in ledom. Čeprav delajo to v znanstvene namene, se skrivajo za temi napori predvsem strateški interesi. Zato ni čudno, da si obe državi toliko želita osvojiti in pokoriti Sever. Na sliki taborišče ruske ekspedicije

tanski polarni raziskovalec Ernest Shackleton. Njegovo ladjo »Endurance« pa je zdrobil led še preden so prišli do baze, v kateri je nameraval Shackleton prezimiti. Podobne nevarnosti čakajo tudi nove ekspedicije.

Prehod čez to celino je eden izmed maloštevilnih podvigov, ki jih ljudje še niso izvedli. Kakor preko Himalaje, tako bi tudi čez ta kontinent mogli preleteti z letalom

v nekaj urah. Toda to ne more zadovoljiti pravega raziskovalca. Prazemlji, je pa zato zvezano z vse-mogočimi težavami in nevarnostmi.

Znano je, da bo šel doberšen del vo raziskovanje morja biti samo na poti preko predelov, katerih nadmorska višina je večja od 2000 m in so pokriti z ledeno kapo, za katero je pred leti britansko-skandinavski odprava ugotovila, da sestoji iz slojev ledu, ki so debeli več kot tisoč metrov.

Ekspedicija se bo prav gotovo povzpela na nekatere planine, na katere bo spotoma naletela in bilo bi skoraj neverjetno, da bi na njih ne našla kakih dragocenih kovin. Zadnjih sto kilometrov bo šla pre-

ko ogromnih slojev premoga, ki pa jih zaradi »ledene kape« ne bomo najbrž nikoli izkoriščali.

Odprava bo na vsej poti merila debelino »kape«. Ta merjenja in in meteorološka opazovanja bodo izpopolnila podatke, ki jih imamo o tem delu sveta. Temu kontinentu ne moremo v bližnji bodočnosti pripisati posebnih strateških ali političnih važnosti.

Razen lova na kite, ki se ob vsakem letnem času zbirajo blizu ledene meje, je še ena možnost gospodarskega izkoriščanja, to je veter. Antarktika ga ima v izobilju. Raziskovalec Douglas Mowson je izmeril njegovo hitrost, ki je 70 km na uro.

Za dobro voljo

Pepe je v velikem mestu stopil v službo k policiji. Po dveh mesecih šole in vežbe, ga narednik nekega večera odvede na ulico, po kateri bo ucolj prvič patroliral. Narednik mu je dal zadnja navodila.

»Tako dolga ulica bo tvoje službeno mesto noč. Začneš od tu in korakaš po njej naprej in naprej, dokler ne prideš do tiste rdeče luči, ki se tam v daljavi lepo vidi od tu. Tam se obrneš in greš nazaj do tu, potem začneš znova. Kar začni in dobro srečo!« In narednik ga je pustil samega.

Od tistega trenutka niso Pepeta več videli. Šele čez dva dni se je sam javil v stražnici.

»Kje si bil toliko časa?« je zarjul nanj narednik. »Ali ti nisem rekel, da hodi samo do tiste rdeče luči?«

»Da, da,« je dejal Pepe in ves truden omahnil na stol, »toda tista rdeča luč je bila pritrjena zadaj na nekem kamionu!«

Škoti so na glasu kot veliki skopuhi obenem pa tudi kot veliki pivci viskija (žganja iz rži). Tako priveduče, da so se trije Škoti domenili, da pojdejo naslednji dan s čolnom na morje loviti ribe. Dva naj poskrbita za trnke in drugo, kar je treba, tretji naj pa nakupi potrebnih jedil in pijače, ker so sklenili lo-

viti do večera. Ko so se naslednje jutro zbrali, je tretji imel v košari pol štruce kruha in štiri litre viskija! Eden prvih dveh pogleda radovedno v košaro. Mahoma se zresni, prime se obupno za lase in vzklikne:

»Salamenski zapravljevec! Ali je bilo treba kupiti toliko tega kruha!«

Nekoč se vozi Škot v vlaku. Nasproti njemu sedi star duhovnik. Od začetka ni bilo med njima nobenega pomenka. Župnik je bil zatopljen v svoje misli, Škot pa je od časa do časa segel v žep suknje, potegnil na dan litrsko steklenico viskija in napravil krepak požirek. To se je ponavljalo vsakih deset minut in župnik je začel grbančiti čelo. Končno ni mogel več strpeti in je karajoče rekel:

»Poslušajte, prijatelj! Jaz imam že sedemdeset let, pa nisem še nikoli pil viskija.«

»Kar mirni bodite, gospod župnik,« je rekel Škot, »tudi zdaj ga ne boste!«

Bogat trgovec se je zaljubil na neki prireditvi v lepo deklico, ki ga je tako prevzela, da ji je dvoril dan za dnem. Odločil se je bil, da jo vzame za ženo. Ker se je pa le bal, da je kaka zvita pustolovka, je najel zasebnega detektiva, naj preišče njeno preteklost in sedanjost in mu potem poroča, kaj je odkril. Čez nekaj tednov je prejel od detektiva naslednji raport:

»Dama je neoporečne preteklosti in ni na njej najmanjšega madeža. Izhaja tudi iz odlične in v vseh ozirih poštene družine. Edino, kar bi utegnilo škoditi njenemu ugledu, je dejstvo, da ji zadnje tedne dvori neki trgovec, ki je splošno znan kot lump in vsestranski podlež!«

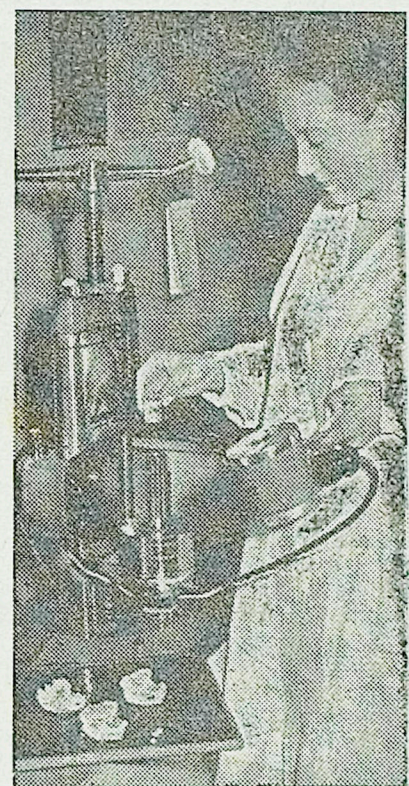
Otroški vrtec? Ne, pač pa svojevrsten »rekord«. Hamburžanka Edith David je v manj ko desetih letih rodila deset otrok. Štirikrat je namreč rodila dvojčke in dvakrat po enega otroka. Vsi otroci so živi in zdravi ter se normalno tanzvijajo. Na sliki vidite srečna zakonca s svojo veliko družino

80 kilogramov težka jetra. Vola s tako velikimi jetri so minuli teden zaklali v koprski klavnici. Bil je to izreden primer zaradi bolezni razširjenih jeter, ki so bila več kot desetkrat večja, kakor pri normalnem govedu iste teže in starosti. Zanimivo je, da žival ni kazala posebnih zunanjih znakov obolenja in jo je bil lastnik prisiljen zaklati zaradi tega, ker si je zlomila nogo

MEHANIZIRANO KOLO BREZ MOTORJA

Nizozemec W. Hasenberg je izumil napravo, ki bo navdušila marsikatero biciklista. S pomočjo te priprave se lahko peljemo 4 km kakor po klanecu navzdol, če vrtimo kolo 1000 metrov.

Stoletnica aluminija

Pred sto leti je na pariški razstavi francoski znanstvenik St. Clair Deville prvič pokazal kose aluminija, čigar proizvodnja je bila takrat zelo draga — pol kg aluminija je stalo blizu 50 tisoč din. — Aluminij je danes skoraj nena-domestljiva kovina, kolikšna je njegova uporaba, naj navedemo samo primer ameriške potniške ladje »United States«, za katero so porabili 2000 ton te kovine.

Da bi prikazali stoletnico razvoja aluminija kot komercialne kovine, bo od 1. — 11. julija letos v Londonu posebna razstava.

Razstava bo razdeljena na štiri dele: zgodovina, uporaba pri znanstvenem delu, način proizvodnje, današnja uporaba in razvoj v bodočnosti. Tehnični strokovnjaki raznih vej industrije bodo imeli na razstavi predavanja.

Tudi na vlakih radio. To zanimivo novost so vpeljali na italijanskih ekspresnih vlakih. Res, da radio v avtomobilu in v avtobusu ni več nikakršna novost in bi tudi za vlak ne bil nič posebnega, če se ne bi razlikoval po tem, da je vgrajen v naslonjalu vsakega sedeža in ga poslušajo samo kdor želi. Drugih potnikov ne moti in jim tudi ni treba tekmo-vati z njim, če se želijo pogovarjati med seboj

Elektronske oči za slepe

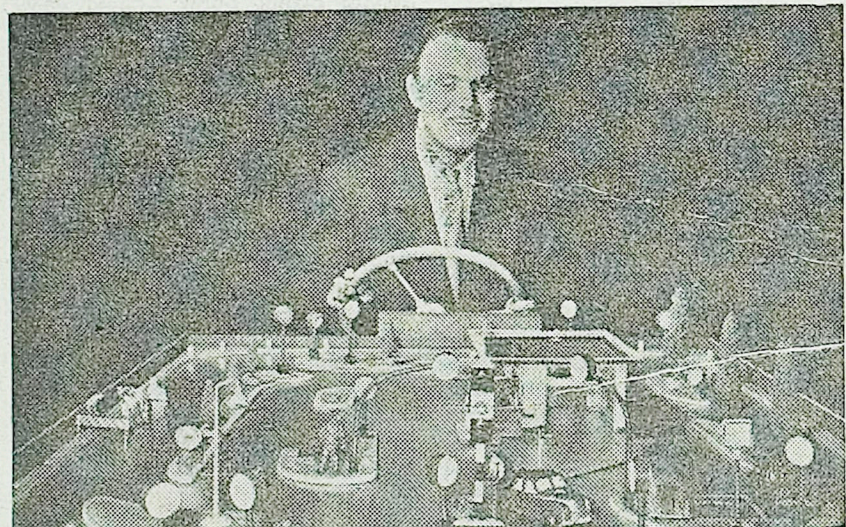
Dva ameriška znanstvenika sta izdelala napravo, ki ji pravijo »elektronske oči« in bo slepi nadomestovala vid.

Naprava je nameščena v kovinski skatljici, ki jo nosi slepec v roki podobno kakor kovček. Poseben objektiv na prednjem delu zbira svetlobo, ki se odbija od ravnih tal. Čim se slepi približa robu pločnika, se svetloba za nekaj časa prekine in sproži električni zvonec.

S to napravo so dobili slepi izvrstnega vodnika. Zanimivo je, da sta oba izumitelja že od rojstva slepa.

Za aparat, ki ga vidite na sliki pravijo, da bo nadomestil orkester. To je posebna elektronska naprava, sestavljena iz nič manj kot 300 elektronov, ki lahko reproducira kakršenkoli zvok od najlepšega soprana do otroškega joka, kakor tudi vseh znanih glasbil. Predvsem bo nova naprava koristila kompozitorjem, ki bodo lahko brez vsakega orkestra izvajali svoje skladbe kar v svoji delovni sobi

Tako lahko postanete šofer, ne da bi že pri učenju koga povozili. Pravico sta iznašla dva švicarska avtomobilista. Bodiči šofer sedi za volanom, ki je prav tak kot pri vsakem drugem avtomobilu, in »vozi«. Po »ulicah« teče miniaturni avto, ki ga vozač upravlja s svojega sedeža. Posebne priprave pa opozarjajo učenca in mu povedo, kdaj jo je »zavozil«. Tudi prestave, zavore in vse drugo, s čemer mora znati ravnati šofer, je kakor pri pravem avtomobilu

Upravi

Znamka
10.— din

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P I E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2